

Het vrijwilligerstype als verantwoordelijke burger voor zijn medeburgers

*Perspectief op het vrijwilligerswerk vanuit de vrijwilliger en de niet-
vrijwilliger*

Gemeente Boxtel

2013

Master Thesis

Door: Jonie Bakarbessy (3153215)

Datum: 2 juli 2013

Arbeid, Zorg en Welzijn: beleid en interventie

Universiteit van Utrecht

Begeleidster gemeente Boxtel: Stèphanie Lalihatu

Supervisor: dr. M.J.M. Hoogenboom

2e Supervisor: Marit Hopman

Voorwoord

Na een aantal maanden hard werken, mag ik bij deze het eindproduct aan u presenteren: mijn master thesis voor de opleiding Arbeid, Zorg en Welzijn: beleid en interventie. Dit resultaat heb ik niet zonder advies, hulp en steun van anderen mogelijk kunnen maken. Ik wil daarom bij deze mijn begeleiders Marcel Hoogenboom en Marit Hopman bedanken. Ik wil hen bedanken voor de adviezen op inhoudelijk gebied en op taalgebruik. Ik wil Marcel Hoogenboom in het bijzonder bedanken voor zijn positieve feedback op mijn harde werken. Daarnaast wil ik mijn medestudenten Eva en Marianne bedanken voor hun goede adviezen.

Verder wil ik mijn begeleidster bij de gemeente Boxtel, Stèphanie Lalihatu, bedanken voor haar feedback en advies in de periode dat ik stage liep bij de gemeente. Zij heeft mij de werkwijze en het perspectief vanuit een beleidsmedewerker in de overheid meegegeven. Ook alle andere medewerkers bij de gemeente Boxtel die mij hebben geholpen in het proces wil ik bedanken.

Als laatst wil ik familie en vrienden bedanken voor het advies en begrip tijdens het afstuderen. In het bijzonder wil ik mijn moeder bedanken, die mij heeft geholpen met het verwerven van zoveel mogelijk respons en een laatste kritische blik heeft geworpen op mijn master thesis. Ook wil ik mijn vriendin Tessa bedanken voor haar tijd en het meedenken tijdens het analyseren van de resultaten.

Jonie Bakarbessy,

2 juli 2013

Inhoudsopgave

	Samenvatting	5
1.	Inleiding	6
1.1	Wetenschappelijke en maatschappelijke verantwoording.....	7
2.	Theoretische verkenning	9
2.1	Achtergrond en context.....	9
2.1.1	De Wet Maatschappelijke Ondersteuning.....	10
2.1.2	Cultuuromslag.....	11
2.1.3	Particuliere burgerinitiatieven en ander vrijwilligerswerk.....	12
2.1.4	De vrijwilliger en de niet-vrijwilliger.....	13
2.2	Theoretisch kader.....	13
2.2.1	Theorie van gepland gedrag.....	14
2.2.2	Role Identity Theory.....	15
2.2.3	The Prosocial Personality theorie.....	16
2.2.4	Synthese.....	17
3.	Onderzoeksopzet	24
3.1	Vraagstelling.....	24
3.2	Onderzoeksmethode.....	25
3.2.1	Populatie.....	25
3.2.2	Onderzoeksprocedure.....	26
3.2.3	Instrumenten.....	26
3.2.4	Controle variabelen.....	29
3.2.5	Analytische strategie.....	29
4.	Resultaten	32
4.1	Beschrijvende statistiek.....	32
4.2	Betrouwbaarheid variabelen.....	34
4.3	Uitkomsten hypothesen.....	34
4.4	Extra: invloed van de onafhankelijke variabelen samen op de afhankelijke variabele.....	37
4.5	Extra: relatie tussen de eerste onafhankelijke variabele en de andere onafhankelijke variabelen.....	40
4.6	Extra: vrijwilliger versus niet-vrijwilliger als afhankelijke variabele.....	41
5.	Conclusies	43
5.1	Antwoord op de centrale vraag.....	43
5.2	Terugkoppeling naar het theoretisch kader.....	46
5.3	Reflectie op het onderzoek.....	49

5.4	Aanbeveling voor de praktijk en verder onderzoek.....	51
	Literatuur.....	53
	Bijlage 1	57
	Bijlage 2	59
	Bijlage 3	64

Samenvatting

Om een beeld te krijgen van het perspectief van vrijwilligers en niet-vrijwilligers op het verrichten van vrijwilligerswerk is middels kwantitatief onderzoek onderzocht wat het verband is tussen het beeld wat zij van zichzelf hebben, hoe zij het verrichten van vrijwilligerswerk zien, de mogelijkheden om vrijwilligerswerk uit te voeren en het vertonen van hulpvaardig gedrag. Het subjectief zelfbeeld, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectief beeld van het verrichten van vrijwilligerswerk en het subjectief beeld van de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten zijn onderzocht van burgers in de gemeente Boxtel die vrijwilligerswerk verrichten en van burgers die dit niet doen. Uit de theorie van gepland gedrag, de Role Identity Theory en de Prosocial Personality theorie zijn elementen opgenomen om een relevante meting te verwezenlijken van het perspectief van de burgers op het vrijwilligerswerk. Uit het onderzoek blijkt dat het type burger dat zichzelf identificeert als vrijwilliger het meest hulpvaardig gedrag vertoont. Burgers die zichzelf identificeren als vrijwilliger worden ook getypeerd als vrijwilliger, hebben een positieve kijk op het verrichten van vrijwilligerswerk en schatten de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten positief in. Burgers die geen vrijwilligerswerk verrichten identificeren zichzelf niet als vrijwilliger, worden niet getypeerd als vrijwilliger, hebben merendeels een negatieve kijk op het verrichten van vrijwilligerswerk en zien de mogelijkheden om vrijwilligerswerk te verrichten negatief in.

1. Inleiding

In de afgelopen decennia is een geleidelijke terugtrekking van de overheid op verschillende maatschappelijke terreinen te zien. Sociale zekerheidsregelingen worden minder toegankelijk voor grote groepen burgers en ook inhoudelijk zijn regelingen omtrent de duur en de hoogte aangepast. De grenzen van de verzorgingsstaat zijn zichtbaar geworden en dat zorgt ervoor dat de overheid een stapje terug moet doen en het initiatief weer bij de burgers moet neerleggen. De Wet Maatschappelijke Ondersteuning welke in 2007 werd ingevoerd heeft als doel de zelfredzaamheid van burgers te bevorderen (Rijksoverheid, 2013). Hulpbehoevende burgers worden gestimuleerd eerst op zoek te gaan naar ondersteuning door familieleden, burens of vrienden, voordat ze bij de overheid aankloppen voor hulp. Een deel van de bevolking lijkt deze verandering op te pakken en zelf initiatief te nemen. Er worden particuliere initiatieven opgericht om de burgers van Nederland te voorzien in hun zorgbehoeften. Steeds meer burgers zetten zich in voor een doel of belang dat het eigenbelang overstijgt. Burgers nemen hiermee steeds meer publieke taken op zich. Er ontstaan initiatieven buiten de overheid om (Heijden, Dam, Noortwijk, Salverda en Zanten, 2011). Door terugtrekking van de overheid en het ontstaan van deze particuliere initiatieven verandert de rolverdeling tussen burger en overheid. De overheid worstelt nog met het realiseren van een juiste relatievorm tussen burger en overheid met betrekking tot de maatschappelijke initiatieven (Meijneken, 2012).

Er is sprake van ‘vermaatschappelijking van overheidstaken’, wat kan worden gezien als het loslaten en overdragen van taken (Raad voor het Openbaar Bestuur, 2012). Er wordt gediscussieerd over de manier van organiseren van het bereik van burgers om deze taken over te nemen. Is het zaak om de overheid kwaliteitscriteria te laten meegeven of betekent overdragen dat zij het in zijn geheel loslaat en daarbij dus moet accepteren dat het een ander vervolg krijgt dan gehoopt of gewenst (Raad voor het Openbaar Bestuur, 2012).

Welke rol moet de gemeente aannemen om ervoor te zorgen dat de burger een actieve houding aanneemt en zich verantwoordelijk voelt voor de samenleving. Door burgers te stimuleren, te ondersteunen (middels advies, financiële ondersteuning of praktische ondersteuning) of door juist helemaal niets te doen. Met andere woorden: hoe organiseer je de overdracht van publieke taken. Een aantal andere gerelateerde vragen spelen ook een rol bij de vermaatschappelijking van overheidstaken. Maar in deze thesis zal vooral worden gefocust

op de wijze waarop verschillende typen burgers moeten worden geactiveerd om deel te nemen aan de uitvoer van deze publieke taken.

Een beeld moet worden gevormd van de typen burgers waar de gemeente mee te maken heeft. Welk deel van de burgers al publieke taken op zich neemt. Hoe verschillende typen burgers naar het helpen van anderen en naar vrijwilligerswerk kijken. Hoe de burger zichzelf ziet. Er moet vooral worden gefocust op het type burger dat geen publieke taken op zich neemt en dus geen ondersteuning geeft aan naasten door vrijwilligerswerk. Hoe kijkt deze burger naar het helpen van anderen en op welke manier en onder welke omstandigheden wil deze burger een actieve houding aannemen en zich verantwoordelijk voelen voor zijn medemens. Antwoorden op deze vragen zullen middels onderzoek een beter beeld geven van het type burger dat vrijwilligerswerk verricht en het type burger dat dit niet doet in de gemeente Boxtel.

1.1 Wetenschappelijke en maatschappelijke verantwoording

Wetenschappelijke relevantie

Het onderzoek zal een bijdrage leveren aan de wetenschap omdat het kennis oplevert over het type burger dat vrijwilligerswerk verricht en het type burger dat geen vrijwilligerswerk verricht in de gemeente Boxtel. Het type burger dat wel en dat geen vrijwilligerswerk verricht, is verklaard aan de hand van de mate van hulpvaardig gedrag, het subjectieve beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectieve beeld van de actie en het subjectieve beeld van de situatie. Hoe een burger zichzelf ziet, hoe anderen hem zien, hoe hij het vrijwilligerswerk ziet en hoe hij de mogelijkheid ziet om dit uit te voeren, hebben invloed op het verrichten van vrijwilligerswerk. Het onderzoek laat zien dat het perspectief van een burger op zichzelf en op het verrichten van vrijwilligerswerk positief moet zijn, in die zin dat een burger zichzelf ziet als vrijwilliger en de burger mogelijkheden ziet om tot actie over te gaan, wil de burger daadwerkelijk overgaan tot het verrichten van vrijwilligerswerk.

Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek is van belang voor de samenleving, omdat de uitkomst een antwoord geeft op de vraag waarom de ene burger wel een actieve houding aanneemt en verantwoordelijkheid neemt voor zijn medemens en de andere burger niet. De overheid zal zich steeds meer beperken tot het ondersteunen van de meest kwetsbare burgers die het zelf niet meer kunnen regelen of betalen. Doordat burgers aansluiten bij deze particuliere burgerinitiatieven wordt

mogelijk gemaakt dat mensen met een beperking toch kunnen functioneren in de maatschappij door steun vanuit de burgers zelf. Uit de conclusie kan worden afgeleid welk soort subjectief beeld van het zelf, welke sociale norm over het type vrijwilliger, welk soort subjectief beeld van de actie en welk soort subjectief beeld van de situatie, een individu eerder toe zet om vrijwilligerswerk te verrichten.

2. Theoretische verkenning

2.1 Achtergrond en context

De overheid heeft sinds het ontstaan van de verzorgingsstaat veel publieke taken naar zich toe getrokken, maar dit is voorheen anders geweest. De verantwoordelijkheid voor deze publieke taken kent door de eeuwen heen een wisseling tussen de overheid, de markt en de samenleving (Raad voor het Openbaar Bestuur, 2012). De overheid doet sinds een paar decennia weer een stapje terug in het op zich nemen van publieke taken en wil de bal bij de burger neerleggen.

Vanaf de jaren 80 wordt zichtbaar dat de overheid zich terug trekt in haar verantwoordelijkheid voor publieke taken. Er wordt weer van de burger verwacht dat hij invulling geeft aan het burgerschap. In christendemocratische termen betekent burgerschap het 'zich inzetten voor het realiseren van gemeenschappelijke waarden', liberalen zien burgerschap als 'het zijn van een volwaardig deelnemer in de markteconomie' en sociaaldemocraten zien burgerschap als 'de rechtmatige eisers van sociale rechten'. Dit burgerschap (en daarmee ook het particulier initiatief) wordt geprobeerd om op verschillende manieren te stimuleren, maar dan wordt ook wel meteen geconstateerd dat de overheid de burger en het particuliere initiatief niet kan en ook niet moet willen sturen, omdat de burger zelf verantwoordelijk is (Raad voor het Openbaar Bestuur, 2012).

De oliecrisis van 1973 en 1982 en de samenhangende recessie zorgen ervoor dat de grenzen van de verzorgingsstaat zichtbaar worden. Om bezuiniging te realiseren werd de oplossing in de markt gezocht. Publieke voorzieningen kunnen door marktwerking vaak op een efficiëntere en dus goedkopere manier worden aangeboden. Door uitvoeringsorganisaties op afstand van de overheid te plaatsen, kunnen ze meer als particuliere opdrachtnemers functioneren. Maatschappelijke organisaties passen ook marktwerking toe door schaalvergroting en professionalisering en proberen op deze manier efficiënter te gaan werken (Raad voor het Openbaar Bestuur, 2012).

Na de kredietcrisis van 2007 en 2008 wordt bekend dat ook de marktwerking negatieve gevolgen met zich meebrengt. De markt kon het publieke karakter van de publieke taken niet verwezenlijken. Maar er is ook geconstateerd dat de overheid niet adequaat op de behoeften

van de samenleving kan inspelen, dus nu wordt de bal bij de maatschappij, de burgers en hun relaties, gelegd. Er wordt steeds vaker gekeken naar wat zij zelf kunnen doen en steeds nadrukkelijker wordt geprobeerd om burgers in de positie te brengen om verantwoordelijkheid voor zichzelf en hun omgeving te nemen. De wet die deze omslag weergeeft is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Raad voor het Openbaar Bestuur, 2012).

2.1.1 De Wet Maatschappelijke Ondersteuning

De basis van het stelsel van zorg en welzijn wordt in Nederland gevormd door de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), welke op 1 januari 2007 in werking trad. De Wmo regelt dat mensen met een beperking de voorzieningen, hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Het kan gaan om ouderen, gehandicapten of mensen met psychische problemen. Invoering van de Wmo heeft als doel dat burgers zo veel mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Gemeenten voeren de Wmo uit en iedere gemeente legt andere accenten (Rijksoverheid, 2013). De gemeente helpt de burgers door het geven van een voorziening (hulp bij het huishouden of een rolstoel bijvoorbeeld). Maar het kan ook door maatwerk te leveren en samen te bekijken wat de burger zelf, eventueel met hulp van de sociale omgeving, nog kan (Wmo Samen Onderweg, 2012).

Kanteling van de Wmo in de gemeente Boxtel

Gemeenten hebben met betrekking tot de Wmo de opdracht gekregen om beperkingen van burgers te compenseren, zodat zij kunnen participeren in de maatschappij. Het is aan gemeenten dit compensatiebeginsel binnen juridische kaders vorm te geven. Tot nu toe heeft de nadruk vooral gelegen op het verstrekken van individuele voorzieningen: rolstoelen, vervoersvoorzieningen, woningaanpassingen en hulp bij het huishouden (Lalihat, 2011). Leidend zal nu het resultaat zijn, dat ter compensatie van de problemen die iemand ondervindt bereikt moet worden, zodat de burger zichzelf kan redden en kan participeren (Lalihat, 2011).

Boxtel is een plaats midden in Noord-Brabant met 30.392 inwoners (Bevolkingsopbouw gemeente Boxtel, januari 2013). Ten behoeve van de gemeente Boxtel zal het onderzoek uitgevoerd worden. De gemeente Boxtel vertaalt de kanteling door landelijke ontwikkelingen om te vormen naar lokaal Wmo-beleid. Een eerste uitgangspunt van de gemeente Boxtel is dat het eerste contact tussen de burger en de overheid bij Loket WegWijs blijft (Lalihat, 2011).

Loket Wegwijs is een instantie van de overheid, gevestigd in de gemeente Boxtel, waar burgers terecht kunnen voor informatie, advies en verwijzingen met betrekking tot ondersteuning (Loket WegWijs, gemeente Boxtel, 2013). Het tweede uitgangspunt is dat de burger eerst kijkt wat hij zelf kan doen, met hulp van zijn omgeving. Daarna kan hij gebruik maken van algemene en collectieve voorzieningen. Biedt ook dit geen oplossing, dan wordt een individuele voorziening verstrekt. Het derde en laatste uitgangspunt is dat de kanteling een groeiproces is, dus dat de gemeente Boxtel voldoende tijd neemt om het Wmo beleid en uitvoering op een juiste manier te laten kantelen (Lalihatu, 2011). De doelstelling van de Wmo is het stimuleren en het versterken van de zelfredzaamheid en de participatie van de burger vanuit de thuissituatie. (Lalihatu, 2011).

2.1.2 Cultuuromslag

Wanneer wordt gekeken naar realisering van de kanteling van de Wmo, sluit het gedrag van de burgers niet aan bij de verwachtingen die gemeenten voor ogen hebben. De gemeente verwacht namelijk dat de burger eerst zelf een oplossing zoekt en wanneer hij het probleem niet zelf op kan lossen, hij dan pas naar de gemeente stapt. Maar deze gedachtegang zit er (nog) niet in bij de burgers en vereist een cultuuromslag. Het doel van de verzorgingsstaat was in eerste instantie het dragen van primaire verantwoordelijkheid voor het welzijn van zijn burgers. Maar deze verantwoordelijkheid is bij de overheid komen te liggen, waardoor burgers afhankelijk zijn geworden van de overheid en niet eerst nagaan wat ze zelf of wat de omgeving kan doen om het zorgprobleem op te lossen. En daarom is het zelf oplossen van een probleem misschien zelfs een gedachtegang die niet eens bij de burger opkomt.

Waarschijnlijk zal een zeer lange periode voorbij gaan om een omgekeerde gedachtegang te verwezenlijken, als deze omslag überhaupt mogelijk is. Hoe dan ook, de kanteling van de Wmo wordt doorgevoerd en de burgers zullen het moeten doen met verminderde steun vanuit de overheid. Overigens verspreidt de kanteling zich verder binnen de gemeente. Een andere rol van de gemeente wordt ook terug gezien bij de voorbereiding op de drie decentralisaties (AWBZ-begeleiding naar Wmo, jeugdzorg en de participatiewet) en bij andere gemeentelijke afdelingen.

Het feit dat het proces om deze cultuuromslag te bereiken zo moeizaam blijkt te gaan, wordt op verschillende manieren door Linders (2010) verklaard. Zij gaat in op informele zorg tussen buurtgenoten. Bewoners helpen elkaar minder snel als zij elkaar niet kennen. Het kennen van

iemand die hulp nodig heeft is een basisvereiste voor informele zorg. De sociale afstand tussen bewoners wordt ook nog eens extra beïnvloed door de diversiteit tussen mensen. Mensen die van elkaar verschillen in leeftijd of als ‘type mens’ blijven afstand houden van elkaar (Linders, 2010). Verder is het zo dat mensen elkaar pas helpen als het ze gevraagd wordt. Er is dan sprake van ‘latent buurschap’. Linders (2010) spreekt van handelingsverlegenheid. Mensen zijn wel bereid om te helpen, maar willen zich niet opdringen aan anderen. En dan volgt er nog een probleem: de hulpbehoevende informelezorger en andere hulpbehoevenden kunnen de ondersteuning vaak moeilijk accepteren, laat staan dat ze er zelf om vragen. Er is sprake van acceptatieschroom en vraagverlegenheid. Vraagverlegenheid wordt verklaard doordat men streeft naar onafhankelijkheid, maar ook doordat men een redelijk negatief beeld over de medemens en de samenleving heeft. Het beeld is dat mensen tegenwoordig geen tijd meer voor elkaar hebben en vooral met zichzelf bezig zijn. En met deze gedachte is het ook moeilijker om dan een hulpvraag te stellen (Linders, 2010).

2.1.3 Particuliere burgerinitiatieven en ander vrijwilligerswerk

Een cultuuromslag is niet makkelijk te voltooien door bepaalde karakteristieken, normen en waarden van de Nederlandse burger. En daarnaast door gewenning aan het feit dat de overheid voorheen veel ondersteunende taken op zich nam. Voor informatie, praktische ondersteuning en geld wordt uit gewoonte al snel aangeklopt bij de overheid (Hoogenboom, 2011).

Ondanks het feit dat het proces moeizaam verloopt, bestaan er al wel een aantal particuliere burgerinitiatieven om de medeburger te ondersteunen die met gedeeltelijke steun vanuit de gemeente zijn opgezet of die geheel door de burger zelf zijn opgezet.

Definitie particuliere burgerinitiatieven

Om duidelijk te maken waar ik in mijn onderzoek met het begrip ‘particuliere burgerinitiatieven’ op doel, volgt nu een concrete definitie. Met kleinschalige particuliere burgerinitiatieven heb ik het over het verstrekken van hulp (uit eigen initiatief) aan een ander om degene vooruit te helpen. Het verstrekken en ontvangen van hulp wordt door de initiatiefnemer in het dorp of de wijk gestimuleerd en in stand gehouden door eigen gemaakte regelingen en eigen aangeschafte middelen. Het gaat verder dan één-op-één hulp. Er zijn meerdere burgers betrokken bij het initiatief als vrijwilliger, ontvanger van hulp, verstrekker

van hulp of op een andere manier. De bijdrage voor de ander is niet verbonden aan een gesubsidieerde (vrijwilligers)organisatie. Deze hulp komt vaak voort uit eigen idealen om een steentje bij te dragen aan de maatschappij.

Naast het vrijwilligerswerk bij particuliere burgerinitiatieven, zal ook al het andere vrijwilligerswerk in beschouwing worden genomen. Vrijwilligerswerk dat wordt verricht bij vrijwilligersinstanties die al wat langer meedraaien in de samenleving, zoals de Katholieke Bond van Ouderen, een sportvereniging, het Rode Kruis, de kerk of moskee etc. In het vervolg doel ik met de term ‘vrijwilligers’ op vrijwilligers die betrokken zijn bij een burgerinitiatief, maar ook die aangesloten zijn bij een vrijwilligersinstantie.

2.1.4 De vrijwilliger en de niet-vrijwilliger

Om het verrichten van vrijwilligerswerk te kunnen stimuleren, moet eerst worden verklaard waarom de ene burger wel vrijwilligerswerk verricht en de andere burger niet. Door deze verklaring kan worden bepaald waar het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk aan ligt en kan worden nagegaan of het mogelijk is om de niet-vrijwilligers op een bepaalde manier over de streep te trekken en wel vrijwilligerswerk te laten verrichten. Een beeld van het type burger dat vrijwilligerswerk verricht en het type burger dat dit niet doet in de gemeente Boxtel zal het uitgangspunt zijn van het onderzoek. Door middel van het zelfbeeld van de burger, de intentie van de burger om gedrag te vertonen en het beeld van vrijwilligerswerk zal het verschil worden onderzocht tussen vrijwilligers en niet-vrijwilligers, met andere woorden: burgers die hulpvaardig gedrag vertonen (vrijwilligerswerk verrichten) en burgers die dit niet doen. De centrale vraag kan dan als volgt geformuleerd worden:

Hebben het subjectieve beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectieve beeld van de actie en het subjectieve beeld van de situatie van een individu invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?

De concepten die in de centrale vraag zijn genoemd, zullen nader worden besproken in het volgende deel, de theoretische verkenning.

2.2 Theoretisch kader

Om de verklaring te onderzoeken waarom het ene individu wel vrijwilligerswerk verricht en het andere individu niet, zal gekeken moeten worden naar theorieën over gedrag, normen, waarden en karaktereigenschappen van een individu. In de volgende theorieën komen deze begrippen terug. De theorie van gepland gedrag zegt dat er eerst de intentie is om gedrag te vertonen en dat daarna het gedrag wordt vertoond (Warburton, Terry, Rosenman en Shapirozijn, 2001). De 'Role Identity Theory' zegt dat hoe meer anderen iemand identificeren met een bepaalde rol, hoe meer het individu deze rol eigen maakt en het verenigt met het eigen zelfbeeld (Piliavin, Grube en Callero, 2002). En de theorie 'The Prosocial Personality' gaat in op de cognitieve en affectieve componenten van de pro-sociale persoonlijkheid en het gedrag door middel van de factoren ander-georiënteerde empathie en hulpvaardigheid (Penner, Fritzsche, Craiger en Freifeld, 1995). Deze theorieën overlappen elkaar gedeeltelijk wat ervoor zou kunnen zorgen dat ze mogelijk samengevoegd kunnen worden. Nu volgt een omschrijving van de theorieën en vervolgens een beredenering of de theorieën kunnen worden samengevoegd.

2.2.1 Theorie van gepland gedrag

De afgelopen 3 decennia richt men zich op de vraag of vrijwilligers altruïstisch zijn (onbaatzuchtig, gericht op een ander) of dat zij verkapte motieven van eigenbelang hebben wat hun gedrag verklaart. In een onderzoek (Ajzen, 1991) zijn mensen die vrijwilligerswerk doen vergeleken met mensen die dit niet doen aan de hand van de theorie van gepland gedrag. De theorie van gepland gedrag zegt dat de intentie om gedrag te vertonen de voorloper is op het gedrag en dat de houding, subjectieve normen en waargenomen controle gedrag de voorspellers zijn van deze intenties. Met deze laatste variabelen kan onderscheid worden gemaakt tussen degenen die de intentie hebben om gedrag te vertonen en degenen die deze intentie niet hebben. De mening van mensen wordt verdeeld in de mening over gedrag (gerelateerd aan de houding, de mening over de kosten en het voordeel van het verrichten van vrijwilligerswerk), De sociale norm over het type vrijwilliger (gerelateerd aan subjectieve normen, de mening over welke specifieke personen zouden willen dat ze vrijwilligerswerk verrichten) en de mening over controle (gerelateerd aan waargenomen controle gedrag, de perceptie dat hij of zij toegang heeft tot noodzakelijke middelen of mogelijkheden om succesvol gedrag te vertonen) (Ajzen, 1991).

Door middel van het onderzoek is geconstateerd dat vrijwilligers worden gemotiveerd door altruïstische en egoïstische motieven (Ajzen, 1991). Een reden waarom mensen geen vrijwilligerswerk verrichten is omdat ze dan het idee hebben dat ze gebonden zijn aan vrijwilligerswerk. Het gebonden zijn suggereert gebonden zijn voor een bepaalde tijd of een gebrek aan flexibiliteit. Ouderen hebben meer tijd, maar zij zouden voorkeur kunnen geven aan vrijheid in plaats van schema's en gebondenheid. Meer ouderen zullen waarschijnlijk vrijwilligerswerk verrichten als de mogelijkheid bestaat om flexibele aanwezigheidstijden te realiseren of aanbod van korte termijn vrijwilligerswerk.

Een ander verschil tussen mensen die vrijwilligerswerk verrichten en mensen die dit niet doen is gerelateerd aan het normatieve aspect. Er bestaat een bepaalde sociale norm over specifieke personen die vrijwilligerswerk verrichten. Oudere vrijwilligers worden gesteund en aangemoedigd in het verrichten van vrijwilligerswerk door familie en vrienden, omdat het een norm is dat zij vrijwilligerswerk verrichten. Bij niet-vrijwilligers is het minder waarschijnlijk dat zij worden gesteund en dit heeft als reden dat zij waarschijnlijk niet behoren tot de groep specifieke personen die vrijwilligerswerk verrichten. Het behoren tot de groep vrijwilligers of tot de groep niet-vrijwilligers is gebaseerd op normatieve meningen.

Een verschil tussen vrijwilligers en niet-vrijwilligers gerelateerd aan het controle aspect, is dat oudere niet-vrijwilligers zichzelf vaak te oud vinden om vrijwilligerswerk te verrichten. Een slechte gezondheid was daarentegen geen factor die vrijwilligers van niet-vrijwilligers onderscheidt. De beslissing om vrijwilligerswerk te verrichten hangt dus gedeeltelijk af van de rol die mensen toebedeeld krijgen, welke samenhangt met negatieve stereotypering (Ajzen, 1991).

2.2.2 Role Identity Theory

De Role Identity Theory biedt een theoretische basis waarbij de dimensies sociale structuur en historie worden opgenomen. Piliavin, Grube en Callero (2002) hebben geprobeerd het verrichten van vrijwilligerswerk te begrijpen. De eigen persoon werd door hen beschouwd als een middenweg in meerdere identiteiten die zijn ontstaan door continuerende sociale interacties en verwachtingen van anderen. Hoe meer anderen iemand identificeren met een bepaalde rol, hoe meer het individu deze rol eigen maakt en het verenigt met het eigen zelfbeeld. Na verloop van tijd verdwijnt de invloed van anderen op het gedrag dat is ontstaan

met betrekking tot die rol. Maar het individu probeert consistent te blijven met zijn toegekende zelfbeeld. De 'Role Identity' begeleidt het toekomstige gedrag. Dus als wordt gekeken naar de ontwikkeling van de vrijwilligersidentiteit, wordt helpen niet iets wat iemand doet, maar wie iemand is en wat wordt herkend als 'zijn' (Piliavin et al., 2002).

Callero, Howard en Piliavin (1987) gaan in de Role Identity Theory in op het verband tussen help-gedrag en rolgedrag. Ze zeggen dat een rol een sociaal object is, maar ook een perspectief. Als sociaal object zijn rollen sociale constructies die worden gedefinieerd door acties en dat betekent dat rollen specifiek voor een gemeenschap zijn met een gedeeld begrip van deze rollen. Bevestiging van een sociale rol vereist sociale interactie. Rollen zijn ook perspectieven die de percepties filteren en de sociale wereld helpen te kaderen en te structureren. Perspectieven kunnen worden gezien vanuit een gemeenschapsniveau en vanuit een individueel niveau. Op het gemeenschapsniveau ontstaat een algemeen perspectief als een resultaat van de vaardigheden van individuen in het aannemen van een rol. Op het individueel niveau staat het perspectief voor de 'stijl' van uiting die het onderscheid maakt tussen individuele actoren (Callero, Howard en Piliavin, 1987).

Wie we zijn wordt grotendeels gekaderd door de sociale rollen die we claimen. De fusie van de rol met de persoon reflecteert het belang van de rol zowel als sociaal object als perspectief. Hoe vaker sociale interactie de betekenis van een bepaalde sociale rol bevestigt die een individu heeft aangenomen, hoe waarschijnlijker de rol een essentieel aspect van het zelf wordt. De fusie van de rol met de persoon is waarschijnlijker, hoe meer het gemeenschapsperspectief en het individuele perspectief van die rol samenvallen. In andere woorden: een individu uit zijn rol als deze op grote schaal wordt herkend en individueel betekenisvol is (Callero, Howard en Piliavin, 1987).

2.2.3 The Prosocial Personality theorie

Penner, Fritzsche, Craiger en Freifeld (1995) wilden weten waarom persoonlijke karaktereigenschappen geassocieerd worden met pro-sociale neigingen. Met hun onderzoek hebben zij toen de 'Prosocial Personality Battery (PSB)' als meetinstrument ontworpen. De PSB zoekt een middenweg tussen twee dimensies: ander-georiënteerde empathie (de neiging om empathie en verantwoordelijkheid voor anderen te voelen; altruïstische gevoelens) en hulpvaardigheid (de neiging om pro-sociaal gedrag te vertonen). De eerste factor meet voornamelijk de cognitieve en affectieve componenten van de pro-sociale persoonlijkheid en

de andere factor meet het gedrag. Penner et al. (1995) onderzochten de relatie tussen elke factor en de 'big five' karaktertrekken. Ander-georiënteerde empathie correleerde sterk met aanvaardbaarheid en hulpvaardigheid werd gerelateerd aan zelfvertrouwen en assertiviteit. Wanneer de PSB wordt gelinkt aan vrijwilligerswerk correleren anders-georiënteerde empathie en hulpvaardigheid met de tijd die wordt gependend aan het verrichten van vrijwilligerswerk en de lengte van de service in verschillende organisaties (Penner et al., 2005).

2.2.4 Synthese

De theorie van gepland gedrag bevat de elementen 'mening over het gedrag', 'de sociale norm over het type vrijwilliger' en 'het waargenomen controle gedrag'. De Role Identity Theory gaat over de elementen 'het beeld wat anderen hebben over een individu' en 'het internaliseren van die rol door het individu'. En de The Prosocial Personality theorie werkt met de elementen 'hulpvaardigheid' en 'ander-georiënteerde empathie'.

Uitsluiten element 'ander-georiënteerde empathie'

Het laatst genoemde element zal niet worden opgenomen in het onderzoek, omdat het element afwijkt van de andere elementen. De elementen 'mening over het gedrag', 'het waargenomen controle gedrag' en 'de sociale norm over het type vrijwilliger' gaan in op hoe individuen vrijwilligerswerk zien, wat ze ervan vinden, of het uitvoerbaar is en welke type mens dit werk doet. De andere twee elementen 'het beeld wat anderen hebben over een individu' en 'het internaliseren van die rol door het individu' gaan over de rol (in dit geval de rol als vrijwilliger) die een individu toebedeeld krijgt en de mate waarin hij/ zij deze internaliseert. 'Ander-georiënteerde empathie' gaat over de mate waarin iemand georiënteerd is op een ander en zich verantwoordelijk voelt voor een ander. Dit wijkt af van de andere elementen die uitsluitend ingaan op vrijwilligerswerk of het zijn van een vrijwilliger. En in dit onderzoek wil ik me uitsluitend richten op het verrichten van vrijwilligerswerk binnen een vrijwilligersorganisatie of buurtinitiatief. Verder is het element ook niet te verenigen met 'het vertonen van hulpvaardig gedrag', omdat dit een perspectief is op het vertonen van gedrag en ander-georiënteerde empathie is een perspectief op een gevoel. De vragen over gevoel gaan meer in op of iemand iets moeilijk vindt, iets vervelend vindt of dat het individu geraakt is. Vragen over hulpvaardig gedrag gaan echt in op concrete uitingen.

Verenigbaar en samen te voegen

De eerste zes genoemde elementen kunnen samen iets zeggen over het hulpvaardig gedrag van een individu doordat ze dus allemaal ingaan op het verrichten van vrijwilligerswerk en het zijn van een vrijwilliger. Daarnaast zijn de elementen verenigbaar, omdat ze uitsluitend ingaan op het perspectief van het individu en dat maakt het verenigen van de elementen wat betreft de eenheid mogelijk. De elementen gaan alleen in op het perspectief vanuit het individu, dus niet wat anderen zeggen of denken, of vanuit het belang van een organisatie. Ik zal nu ingaan op de vorming van de elementen naar concepten.

Concept één: het subjectieve beeld van het zelf

De elementen onder de Role Identity Theory kunnen worden ondergebracht bij het concept 'het subjectieve beeld van het zelf'. Het subjectieve beeld van het zelf bestaat uit de mate van het eigen maken van deze rol en het verenigen van deze rol met het zelfbeeld (Role Identity Theory). Deze elementen geven het beeld weer zoals het individu zichzelf ziet. Het zijn geen feitelijkheden, maar meningen vanuit het perspectief van het individu over zijn eigen persoon, die enerzijds worden gevormd door de mening van anderen en anderzijds door de eigen mening. De hypothese kan dan als volgt geformuleerd worden:

H1: Hoe meer een individu de rol van hulpaanbieder internaliseert, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

Concept twee: de sociale norm over het type vrijwilliger

De sociale norm over het type vrijwilliger welke als element onder de theorie van gepland gedrag en de Role Identity Theory valt, kan worden gezien als een apart concept. De sociale norm over het type vrijwilliger gaat over de normen die een individu heeft omtrent de specifieke personen die vrijwilligerswerk verrichten. Daarnaast gaat het ook om de mening van naaste familieleden en vrienden. Of zij volgens het individu vinden dat hij/ zij vrijwilligerswerk zou moeten verrichten en wat zij van het individu verwachten omtrent vrijwilligerswerk (theorie van gepland gedrag). Met dit concept wordt ook de mate verklaard waarin het individu de rol van hulpaanbieder toebedeeld krijgt door anderen (Role Identity Theory). De hypothese kan als volgt geformuleerd worden:

H2: Hoe vaker een individu de rol toebedeeld krijgt van hulpaanbieder, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

Concept drie: het subjectieve beeld van de actie

Het element de mening over het gedrag valt onder de theorie van gepland gedrag. Dit element kan als een apart concept worden gezien, namelijk ‘het subjectieve beeld van de actie’. De benaming kan als volgt worden verklaard: het verrichten van vrijwilligerswerk is een actie en een individu heeft een bepaald beeld van deze actie. Aangezien het een beeld is vanuit het perspectief van het individu wordt het een subjectief beeld genoemd. Het subjectieve beeld van de actie gaat in op de mening van een individu over het verrichten van vrijwilligerswerk (de kosten, de voordelen etc.). Dus of individuen vinden dat het verrichten van vrijwilligerswerk waardevol is, status verhogend, zinloos, plezierig etc. De volgende hypothese kan hierbij worden geformuleerd:

H3: Hoe positiever het beeld over het verrichten van vrijwilligerswerk, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

Concept vier: het subjectieve beeld van de situatie

Het element ‘waargenomen controle gedrag’ uit de theorie van gepland gedrag kan ook als een apart concept worden gezien en kan worden verwoord als ‘het subjectieve beeld van de situatie’. Het gaat namelijk om de perceptie van het individu op de mogelijkheid om toegang te hebben tot noodzakelijke middelen of mogelijkheden om succesvol gedrag te vertonen. Het is een subjectief beeld omdat het een perceptie is van het individu zelf. En het is een beeld van een situatie, omdat het beschikken van middelen of mogelijkheden om gedrag te vertonen over een situatie gaat, waarbij het om de inschatting van het individu gaat in welke mate hij denkt te kunnen beschikken over de benodigdheden. Daarnaast kan het bijvoeglijk naamwoord ‘subjectief’ nogmaals worden benadrukt omdat het gaat om ‘succesvol’. Of iets wel of niet succesvol is, wordt door het individu zelf beoordeeld.

Het gaat om het beeld van het individu in hoeverre het individu denkt zelf controle te hebben op het verrichten van vrijwilligerswerk en in hoeverre het individu denkt dat het verrichten van vrijwilligerswerk alleen op het individu neerkomt. De hypothese die hierbij geformuleerd kan worden is de volgende.

H4: Hoe meer het individu toegang denkt te hebben tot middelen om vrijwilligerswerk te verrichten en mogelijkheden om succesvol gedrag te vertonen, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

Concept vijf: het vertonen van hulpvaardig gedrag

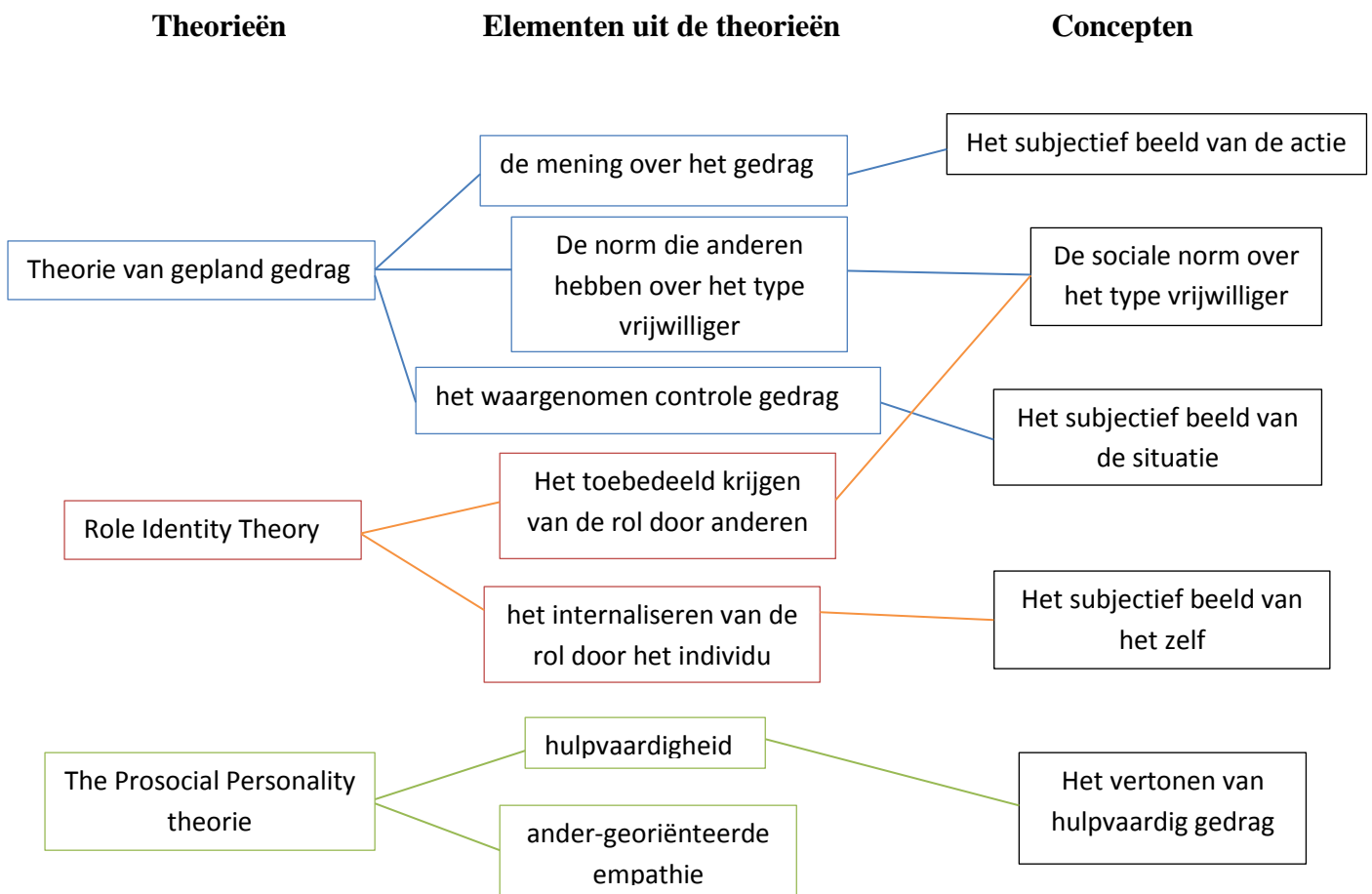
Als laatst blijft het element hulpvaardigheid over wat onder de The Prosocial Personality

theorie valt. Dit element is een uiting van gedrag. Uiteindelijk moet worden verklaard waarom iemand vrijwilligerswerk verricht en waarom niet. Het verrichten van vrijwilligerswerk is een uiting van hulpvaardig gedrag. Het vertonen van hulpvaardig gedrag gaat over de neiging van een individu om pro-sociaal gedrag te vertonen. Met pro-sociaal gedrag wordt gedrag bedoeld dat niet alleen gericht is op het eigen welzijn, maar ook op dat van anderen. De mate van effectief handelen bij een ongeval, het helpen van onbekenden, het laten voorgaan van mensen in een rij etc. De hypothese kan als volgt worden geformuleerd:

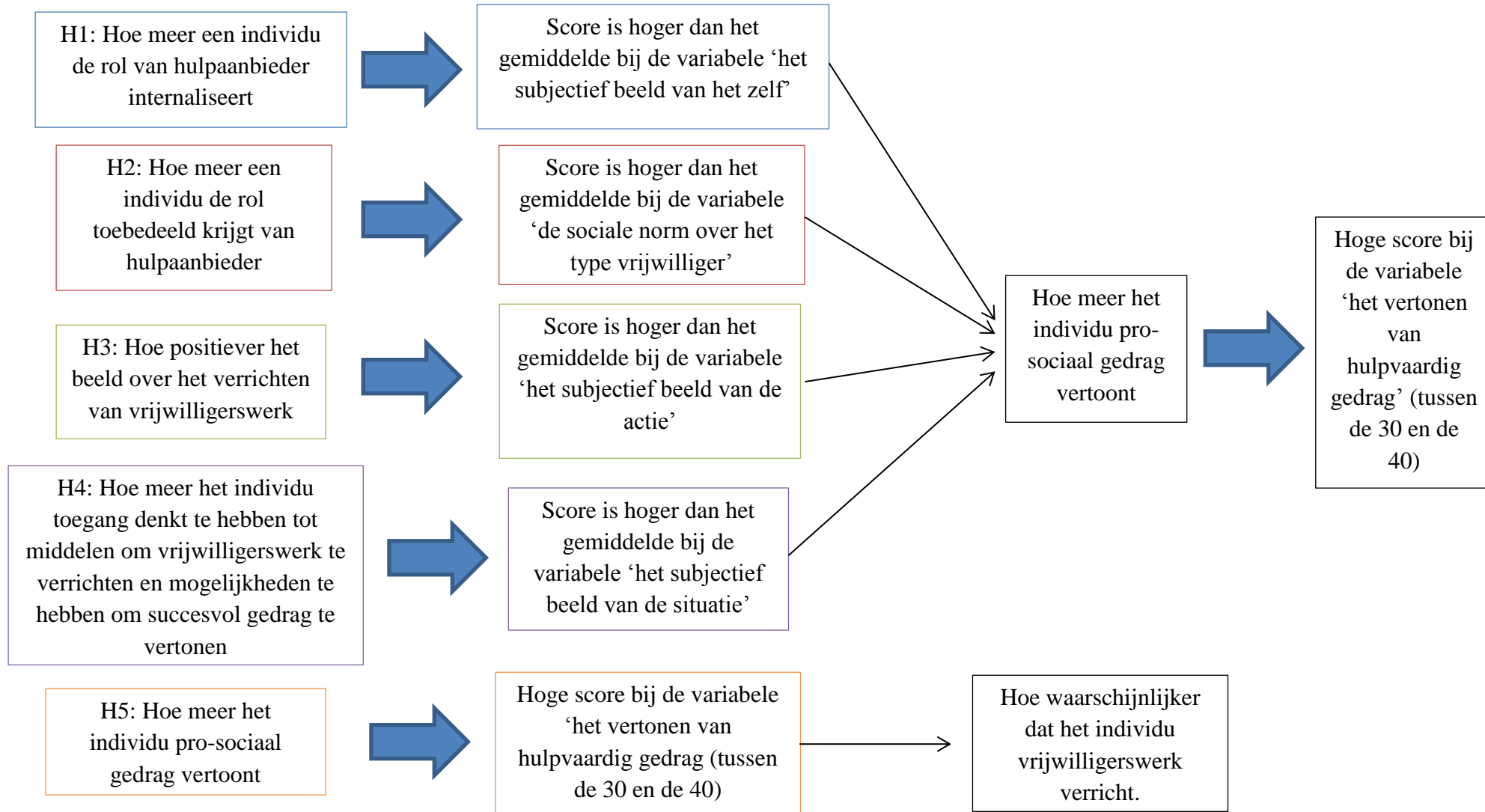
H5: Hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont, hoe meer het individu geneigd is om vrijwilligerswerk te verrichten.

Verantwoording concepten samenvoegen

De mate waarin een individu uiting geeft aan de concepten ‘het subjectieve beeld van het zelf’, ‘de sociale norm over het type vrijwilliger’, ‘het subjectieve beeld van de actie’ en ‘het subjectieve beeld van de situatie’ zijn van belang om te kunnen zeggen of een individu vrijwilligerswerk verricht of niet. De concepten vullen elkaar aan, omdat het vaststellen van de activiteit in het verrichten van vrijwilligerswerk niet alleen kan worden verklaard door de intentie om bepaald gedrag te vertonen. Het vertonen van hulpvaardig gedrag wordt dus niet alleen verklaard door de gedachte van een individu over het verrichten van vrijwilligerswerk, de normen omtrent het vrijwilligerswerk en de gedachte van een individu over de mogelijkheid vrijwilligerswerk succesvol uit te kunnen voeren. Maar ook door het zelfbeeld van het individu. Samengevat kan worden vastgesteld dat de zes elementen kunnen worden samengevoegd tot vijf concepten en dat de concepten elkaar aanvullen, dezelfde eenheid hebben en allen van belang zijn om te verklaren waarom een individu wel of geen vrijwilligerswerk verricht. Zie figuur 1.

Figuur 1. Overzicht samenvoeging naar concepten

Figuur 2. Conceptueel model hypotheses

Relaties tussen de eerste vier concepten

In de genoemde hypothesen is uitsluitend gefocust op de relatie tussen enerzijds de eerste vier concepten ('het subjectief beeld van het zelf', de sociale norm over het type vrijwilliger', 'het subjectief beeld van de actie' en 'het subjectief beeld van de situatie') en anderzijds het laatste concept ('het vertonen van hulpvaardig gedrag'). En daarnaast is gefocust op de hypothese dat individuen die veel hulpvaardig gedrag vertonen ook vrijwilligerswerk verrichten. In dit onderzoek zal daarnaast ook worden geanalyseerd hoe de relatie is tussen de eerste vier concepten.

In de theorieën wordt niets gezegd over de relatie tussen de eerste vier concepten. Ajzen (1991) zegt alleen over de theorie van gepland gedrag dat er een significante relatie is binnen de concepten, dus tussen het geloof over gedrag en de houding tegenover het gedrag, tussen het normatieve geloof en de subjectieve normen, en tussen het geloof in de controle en percepties van het controle gedrag. Dit zegt meer iets over de relaties binnen de concepten dan tussen de concepten. Ajzen (1991) zegt namelijk bijvoorbeeld dat de relatie tussen het geloof over een bepaald gedrag en de houding tegenover het gedrag significant is. Deze elementen zijn beide onderdeel van het concept 'het subjectief beeld van de actie', namelijk het geloof over de actie en de houding tegenover de actie. De significante relatie is dus onderzocht binnen het concept. In dit onderzoek zal de relatie onderzocht worden tussen de concepten.

Aangezien nog niet is onderzocht hoe de relatie is tussen de eerste vier concepten, zal dit in het onderzoek worden geanalyseerd. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat hoe meer een individu de rol van vrijwilliger heeft geïnternaliseerd, hoe positiever het perspectief van het individu is over het verrichten van vrijwilligerswerk. Of hoe meer een individu het idee heeft dat hij toegang heeft tot middelen om succesvol vrijwilligerswerk te verrichten, hoe meer het individu zichzelf ziet als vrijwilliger. Welke relaties tussen welke concepten precies onderzocht worden, zal afhangen van de concepten waartussen zich de meest sterke relaties bevinden.

3. Onderzoeksopzet

3.1 Vraagstelling

Onderzocht wordt of het subjectief beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectief beeld van de actie en het subjectief beeld van de situatie invloed hebben op de vertoning van hulpvaardig gedrag en in welke mate. Individuen die hulpvaardig gedrag vertonen worden vergeleken met individuen die dit hulpvaardig gedrag niet of in mindere mate vertonen, met andere woorden een vergelijking tussen vrijwilligers en niet-vrijwilligers. De centrale vraagstelling waarin alle variabelen worden genoemd, kan dan als volgt worden geformuleerd:

Hebben het subjectieve beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectieve beeld van de actie en het subjectieve beeld van de situatie van een individu invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?

De variabelen ‘het subjectieve beeld van het zelf’, ‘de sociale norm over het type vrijwilliger’, ‘het subjectieve beeld van de actie’ en ‘het subjectieve beeld van de situatie’ worden elk apart in een deelvraag besproken en dan wordt er ingegaan op het feit of de variabele invloed heeft op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate. De deelvragen:

1. Heeft het subjectieve beeld van een individu van zichzelf invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?
2. Heeft de sociale norm over het type vrijwilliger en de manier waarop anderen het individu zien invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?
3. Heeft het subjectieve beeld van het verrichten van vrijwilligerswerk van een individu invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?
4. Heeft het subjectieve beeld van een individu van de situatie waarin het individu zich begeeft invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?

3.2 Onderzoeksmethode

Burgers van de gemeente Boxtel van 18 jaar en ouder zijn onderzocht door middel van verklarend onderzoek. Er is sprake van verklarend onderzoek, omdat is onderzocht waarom het ene type burger in Boxtel wel vrijwilligerswerk doet en het andere type burger niet. Verklarend onderzoek is een vervolg op beschrijvend onderzoek en toetst een theorie. Het draait om het vinden van oorzaken, redenen, bronnen en bij dit onderzoek wordt gezocht naar de reden of de oorzaak waarom het ene type burger wel vrijwilligerswerk verricht en het andere type niet (Neuman, 2012). Het type burger zal worden vastgesteld aan de hand van de mening over vrijwilligerswerk, de normen omtrent vrijwilligerswerk, het eigen perspectief omtrent de handelingsmogelijkheden en het zelfbeeld inzake vrijwilligerswerk en het perspectief op het eigen hulpvaardige gedrag.

De populatie bestaat uit inwoners van de gemeente Boxtel van 18 jaar en ouder, dit zijn 23.971 inwoners (Informatiespecialist Bevolking Gemeente Boxtel, 2013). 1599 inwoners zijn geselecteerd om een bijdrage te leveren aan het onderzoek. De selectie is gebaseerd op willekeur met de eis dat uitsluitend inwoners van 18 jaar en ouder konden worden geselecteerd. De selectie is gemaakt door een informatiespecialist van afdeling Bevolking op het gemeentehuis in Boxtel.

3.2.1 Populatie

Respondenten van 18 jaar en ouder wonend in de gemeente Boxtel zijn betrokken in dit onderzoek. De gemeente Boxtel ligt in de provincie Noord-Brabant tussen de drie steden Eindhoven, Tilburg en 's-Hertogenbosch en heeft een totaal van 30.392 inwoners (Informatiespecialist Bevolking Gemeente Boxtel, 2013). Om een indruk te krijgen van inwoners van Boxtel volgt nu een vergelijking tussen de demografische gegevens van Boxtel en die van Nederland. Het percentage mannen en vrouwen in de gemeente Boxtel (respectievelijk 49,63% en 50,37%) is te vergelijken met het percentage mannen en vrouwen in Nederland (respectievelijk 49,49% en 50,51%) (CBS, 2011). De groene druk (inwoners van 19 jaar of jonger) is in Boxtel iets hoger (41,1 per 100 inwoners) in vergelijking met Nederland (38,9 per 100 inwoners). De grijze druk (inwoners van 65 jaar of ouder) in Boxtel (25,9 per 100 inwoners) is vergelijkbaar met die van Nederland (25,1 per 100 inwoners). Het aantal allochtonen in Boxtel (13,3%) is iets lager in vergelijking met het aantal allochtonen in Nederland (20,3%) (CBS, 2011). Het gemiddeld persoonlijk jaarlijks inkomen in 1000 euro is

in Boxtel (28,7) ook vergelijkbaar met dat van Nederland (29,6) (CBS, 2011). En de geregistreerde criminaliteit is in Boxtel (66,0 per 1000 inwoners) lager dan in Nederland (71,5 per 1000 inwoners) (CBS, 2011).

3.2.2 Onderzoeksprocedure

De data is middels een kwantitatieve data techniek verzameld. Hard copy enquêtes zijn per post op naam verzonden vanuit de gemeente Boxtel. De respondenten hebben de enquête binnen een week geretourneerd. Dit gebeurde per post, digitaal of ze werden persoonlijk overhandigd. Bij de enquête zat een begeleidende brief waarin werd uitgelegd dat in de enquête wordt gevraagd hoe de respondenten denken over vrijwilligerswerk en hoe zij denken over de mate van hulpvaardigheid die zij vertonen. Daarnaast is aangegeven dat de resultaten van de enquêtes worden gebruikt voor het afstudeeronderzoek en voor de gemeente Boxtel. Verder werd in de begeleidende brief de URL van de digitale enquête weergegeven. Respondenten hadden de mogelijkheid om contact op te nemen als iets niet duidelijk was. Toen na een week bleek dat het aantal geretourneerde enquêtes te laag was voor een representatief onderzoek met een error van 5% zijn de respondenten nog persoonlijk benaderd door langs de deuren te gaan en telefonisch contact op te nemen.

3.2.3 Instrumenten

Aan de respondenten is gevraagd hoe zij zichzelf zien omtrent vrijwilligerswerk, wat zij beschouwen als de normen omtrent vrijwilligerswerk, wat het eigen perspectief is op het verrichten van vrijwilligerswerk, wat het eigen perspectief is op de mogelijkheden binnen het verrichten van vrijwilligerswerk en hoe zij het eigen hulpvaardig gedrag zien.

Het subjectieve beeld van het zelf

Om te kunnen verklaren waarom mensen niet of wel vrijwilligerswerk verrichten, zal volgens de Role Identity Theory moeten worden gekeken naar de identiteit die mensen krijgen en de mate van internaliseren door sociale interacties en verwachtingen van anderen. Hoe meer anderen iemand identificeren met een bepaalde rol, hoe meer het individu deze rol eigen maakt en het verenigt met het eigen zelfbeeld. De mate van fusie tussen de persoon en de rol staat in verband met het help-gedrag. Hoe vaker iemand de sociale rol van het individu bevestigt, hoe waarschijnlijker de rol een belangrijk aspect van het zelf wordt. Dus hoe vaker wordt bevestigd door anderen dat een individu een vrijwilliger is, hoe meer het individu denk

dat hij een vrijwilliger is en zich daarnaar gaat gedragen. Vijf items worden gebruikt om de mate van fusie tussen de persoon en de rol te meten. In de theorie van Callero, Howard en Piliavin (1987) wordt het onderwerp 'bloed donatie' gebruikt. Dit onderwerp wordt voor dit onderzoek vervangen door 'het verrichten van vrijwilligerswerk'. Antwoorden kunnen gegeven worden op een vijfpunten Likertschaal van 'helemaal mee eens' naar 'helemaal niet mee eens'. Bij de vijf items zitten onder andere de vragen: *'het verrichten van vrijwilligerswerk is iets waar ik zelden aan denk'* en *'het zou aanvoelen als een verlies als ik gedwongen zou worden om het vrijwilligerswerk op te geven'*.

De sociale norm over het type vrijwilliger

De sociale norm over het type vrijwilliger omtrent vrijwilligerswerk is van belang om te verklaren waarom het ene individu wel vrijwilligerswerk verricht en het andere individu niet. De sociale norm over het type vrijwilliger wordt gedefinieerd als verwachtingen van gedrag vastgelegd in sociale groepen en gefundeerd door sociale sancties. De sociale norm over het type vrijwilliger is ook in de theorie van Callero, Howard en Piliavin (1987) gemeten aan de hand van acht items. De items focussen zich op de individuele subjectieve perceptie over de verwachtingen van anderen. Ook bij deze items zal de vijfpunten Likertschaal gebruikt worden en zal 'het doneren van bloed' vervangen worden door 'het verrichten van vrijwilligerswerk'. Bij de acht items zitten onder andere de vragen: *'veel mensen zien me als een vrijwilliger'* en *'andere mensen denken dat het doen van vrijwilligerswerk belangrijk is voor me'*.

Het subjectieve beeld van de actie

Het subjectieve beeld van de actie gaat over de mening die een individu heeft over het verrichten van vrijwilligerswerk (de actie). Het subjectieve beeld van de actie kan concreet worden gemaakt door de houding in acht te nemen die een individu heeft tegenover de actie. De houding tegenover de actie wordt gedefinieerd als de algehele evaluatie van een individu over de actie in kwestie. Uit empirisch onderzoek (Ajzen, 2002) is gebleken dat de algehele evaluatie vaak bestaat uit twee aparte componenten. Het eerste component is instrumenteel en wordt gerepresenteerd in paren zoals bijvoorbeeld 'waardevol – waardeloos' en 'nadelig – voordelig'. Het tweede component heeft meer een ervaringskwaliteit en kan worden gereflecteerd in paren als 'plezierig – onplezierig' en 'aangenaam – onaangenaam'. Er is gebruik gemaakt van een zevenpunten Likertschaal. Van bijvoorbeeld 'erg plezierig' naar

‘absoluut niet plezierig’. Bij de zes items zitten onder andere de componenten: *‘het vrijwilligerswerk is voor mij: ‘plezierig – onplezierig en ‘nodig – onnodig’.*

Het subjectieve beeld van de situatie

Het subjectieve beeld van de situatie gaat in op de perceptie van het individu op de mogelijkheid om toegang te hebben tot noodzakelijke middelen of mogelijkheden om succesvol hulpvaardig gedrag te vertonen. De mate van vertrouwen van mensen omtrent de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten, moet worden vastgelegd door het meten van het subjectieve beeld van de situatie. De items richten zich op de moeilijkheid om het vrijwilligerswerk uit te voeren of de waarschijnlijkheid dat het individu het vrijwilligerswerk kan verrichten. De items leggen het besef van de zelfverzekerdheid vast ten aanzien van het vertoonde gedrag. De items zijn afgeleid uit theorie omtrent het construeren van een vragenlijst inzake de theorie van gepland gedrag (Ajzen, 2002). Er is gebruik gemaakt van een zevenpunten Likertschaal. Van bijvoorbeeld ‘helemaal geen controle’ naar ‘hele goede controle’. De volgende vragen zijn onder andere gesteld: *‘het verrichten van vrijwilligerswerk dit jaar is voor mij’*, met de volgende antwoordmogelijkheden *‘zeker onmogelijk – zeker mogelijk’*. En *‘als ik zou willen zou ik dit jaar vrijwilligerswerk kunnen verrichten’*, met de volgende antwoordmogelijkheden *‘helemaal waar - absoluut niet waar’*.

Het vertonen van hulpvaardig gedrag

Om hulpvaardig gedrag te meten, gebruik ik het meetinstrument de Prosocial Personality Battery (Penner, Fritzsche, Craiger en Freifeld, 1995). Dit meetinstrument meet de ander-georiënteerde empathie van individuen en de hulpvaardigheid. Het doel van het meetinstrument is om verschillende persoonlijkheidsmetingen te identificeren die op een betrouwbare manier pro-sociale handelingen voorspellen. De factor hulpvaardigheid is relevant voor dit onderzoek en wordt gemeten door de aspecten het persoonlijke lijden en het zelf waargenomen altruïsme. Mensen die hoog scoren op de hulpvaardigheidsfactor hebben een verleden van hulpvaardig zijn en daarnaast is het onwaarschijnlijk dat zij zelf-georiënteerd ongemak ervaren als een ander in nood is. Het persoonlijke lijden bevat onder andere het item: *‘ik handel normaal gesproken effectief in een noodgeval’*. Deze items kunnen worden beantwoord middels een vijfpunten Likertschaal van *‘helemaal niet mee eens’* naar *‘helemaal mee eens’*. Het zelf waargenomen altruïsme bevat onder andere het item: *‘ik heb toegestaan dat iemand voor me in de rij mocht staan (bv. supermarkt, kopieermachine, etc.)’*

Deze items kunnen beantwoord worden middels een vijfpunten Likertschaal van *'nooit'* naar *'heel vaak'*.

3.2.4 Controle variabelen

Aan de respondenten is gevraagd om de sekse, de leeftijd, de nationaliteit, het aantal betaalde werkuren, de tijd die gespendeerd wordt aan vrijwilligerswerk en de periode waarin het vrijwilligerswerk wordt verricht, aan te geven. Deze zes variabelen worden gebruikt als controle variabelen in de analyse. De sekse is gecodeerd naar dummy variabelen (1= man, 2= vrouw). De leeftijd is gecodeerd in leeftijdsgroepen (18 t/m 23 jaar= 1; 24 t/m 30 jaar= 2; 31 t/m 40 jaar= 3; 41 t/m 50 jaar= 4; 51 t/m 60 jaar= 5; 61 t/m 70 jaar= 6; 71 t/m 80 jaar= 7; ouder dan 80 jaar= 8). De nationaliteit heeft twee codes gekregen aangezien er maar twee verschillende nationaliteiten in de steekproef zijn, Nederlandse (=1) en Duitse (=2). Het aantal betaalde werkuren is gecodeerd in zes categorieën (1 t/m 7 werkuren= 1; 8 t/m 16 werkuren= 2; 17 t/m 24 werkuren= 3; 25 t/m 32 werkuren= 4; 33 t/m 40 werkuren= 5; meer dan 40 werkuren= 6). De tijd die gespendeerd wordt aan vrijwilligerswerk is ook gecodeerd in zes categorieën (ik verricht geen vrijwilligerswerk= 0; minder dan een dag in de maand= 1; tussen de één en drie dagen in de maand= 2; één dag in de week= 3; verschillende dagen in de week= 4; elke dag= 5). En ook de periode waarin het vrijwilligerswerk wordt verricht is gecodeerd in zes categorieën (niet van toepassing= 0; minder dan drie maanden= 1; tussen de drie en zes maanden= 2; tussen de zeven en elf maanden= 3; tussen een jaar en twee jaar= 4; langer dan twee jaar= 5).

3.2.5 Analytische strategie

Nadat de ingevulde enquêtes zijn ontvangen, is de data handmatig in het programma SPSS verwerkt. Antwoorden die niet in de enquête zijn ingevuld zijn ingevoerd met de code '9'.

De gestelde hypotheses gaan in op het verband tussen de eerste vier factoren 'het subjectief beeld van het zelf', 'de sociale norm over het type vrijwilliger', 'het subjectief beeld van de actie', 'het subjectief beeld van de situatie' en het laatste concept 'het vertonen van hulpvaardig gedrag'. Hoe positiever de eerste vier factoren, hoe meer hulpvaardig gedrag zal worden vertoond is de hypothese. Middels de Pearson-correlatie is onderzocht of de vier factoren correleren met de afhankelijke variabele hulpvaardig gedrag en of de relatie tussen een factor en het hulpvaardig gedrag positief of negatief correleert, dus of de variabelen in dezelfde richting bewegen of juist niet. Met andere woorden of het zo is dat hoe positiever het

subjectief beeld van het zelf is, hoe meer de persoon hulpvaardig gedrag vertoont. Daarnaast is de proportie van spreiding in de variabelen gemeten. Dit geeft de mate aan waarin de afhankelijke variabele verklaard kan worden door de onafhankelijke variabele.

Om te bepalen wat de relatie is tussen de afhankelijke variabele 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' en de onafhankelijke variabelen (het subjectief beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectief beeld van de actie en het subjectief beeld van de situatie) is een regressie analyse uitgevoerd. De regressie analyse is toegepast, omdat het in dit onderzoek gaat om doorlopende waarden in de onafhankelijke variabelen. Met doorlopende waarden wordt bedoeld dat de variabele alle waardes aan kan nemen die er bestaan (Gravetter en Wallnau, 2007). In dit onderzoek kunnen respondenten namelijk punten scoren op een bepaalde variabele. Het gaat bij de onafhankelijke variabelen niet om categorieën. Als de onafhankelijke variabele uit categorische waarden bestond (zoals gehuwd, ongehuwd, weduwe bijvoorbeeld) dan had ik beter gebruik kunnen maken van ANOVA. Als met de regressie analyse de relatie tussen de variabelen is bepaald, kan de afhankelijke variabele voorspeld worden door de onafhankelijke variabele.

Om te kunnen onderzoeken in welke mate de factoren (het subjectief beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectief beeld van de actie en het subjectief beeld van de situatie) het hulpvaardig gedrag beïnvloeden, is een factorieel design (een design met meer dan één factor) toegepast (Gravetter en Wallnau, 2007). Door middel van een ANOVA test met meerdere factoren kan worden gekeken naar de mate waarin het zelfbeeld, de sociale norm over het type vrijwilliger, het perspectief op het vrijwilligerswerk en het perspectief op het eigen kunnen, invloed hebben op het hulpvaardig gedrag. Om de test uit te kunnen voeren zijn de onafhankelijke variabelen opgedeeld in de volgende condities: 'identiteit van een vrijwilliger (1)' en 'identiteit van een niet-vrijwilliger (0)'; 'de sociale norm over het type vrijwilliger omtrent vrijwilligerswerk is positief (1)' en 'de sociale norm over het type vrijwilliger omtrent vrijwilligerswerk is negatief (0)'; 'het subjectief beeld is positief over het vrijwilligerswerk (1)' en 'het subjectief beeld is negatief over het vrijwilligerswerk (0)'; 'het subjectief beeld is positief over het kunnen verrichten van vrijwilligerswerk (1)' en 'het subjectief beeld is negatief over het kunnen verrichten van vrijwilligerswerk (0)'. Het gemiddeld aantal punten van elke variabele is berekend. De gescoorde punten boven het gemiddelde kregen de nieuwe waarde '1' en de gemiddelde score en de gescoorde punten onder het gemiddelde kregen de nieuwe waarde '0'.

Daarnaast is onderzocht of de inwoners die aangeven vrijwilligerswerk te verrichten ook daadwerkelijk hulpvaardig gedrag vertonen. Dit is onderzocht door middel van de ANOVA one-way test. Door middel van deze test kan onderzocht worden of vrijwilligers meer hulpvaardig gedrag vertonen dan niet-vrijwilligers. En verder zijn de controle variabelen getoetst.

4. Resultaten

4.1 Beschrijvende statistiek

Het respons percentage is 14,26% (N=228) en dit aantal is gebaseerd op succesvol ingevulde enquêtes. Aangezien de steekproef kleiner is dan het aantal wat een representatieve steekproef zou moeten zijn, is de error 10%. Dit betekent dat er 10% kans is op een type 1 fout. Dit betekent dat de beperkte data ervoor kan zorgen dat wanneer de hypothesen worden geverifieerd of gefalsifieerd, dit in werkelijkheid niet zo hoeft te zijn. De steekproef is dan niet identiek genoeg aan de populatie. De kans dat deze fout wordt gemaakt is nu ongeveer 10% terwijl deze fout eigenlijk 5% of minder had moeten zijn.

Controle variabelen

In de steekproef zitten meer vrouwen dan mannen, 53,9% is vrouw (N=123). Inwoners in de leeftijdscategorie 51 t/m 60 jaar zijn het grootst in de steekproef, namelijk 27,2% (N=62). Daarna wordt de leeftijdscategorie 61 t/m 70 jaar het meest vertegenwoordigd, 22,4% (N = 51). Het minst vertegenwoordigd is de leeftijdscategorie 18 t/m 23 jaar, namelijk 4,4% (N=10). Één respondent heeft een Duitse nationaliteit, de rest heeft een Nederlandse nationaliteit. Opvallend is dat een groot deel van de respondenten geen betaald werk verricht, namelijk 43% (N=98). De respondenten die wel betaald werk verrichten zitten het vaakst in de categorie 33 t/m 40 werkuren per week, namelijk 21,5% (N=49). Het minst vertegenwoordigd is de categorie 1 t/m 7 werkuren per week met 2,6% (N=6).

Verrichten van vrijwilligerswerk

Van de respondenten heeft 51,3% (N=117) aangegeven vrijwilligerswerk te verrichten. Verder heeft 6,1% (N=14) aangegeven dat zij mantelzorg verlenen. Of de respondenten mantelzorg verlenen was geen expliciete vraag, maar dit hebben sommige respondenten ongevraagd aangegeven. Uitgaande van het feit dat de vraag of de respondent mantelzorg verleent, niet is gesteld, kan niet worden geconcludeerd dat 14 mantelzorgers in deze steekproef het juiste aantal is. Waarschijnlijk bevinden zich onder de vrijwilligers ook mantelzorgers. Ik zal daarom geen onderscheid maken tussen respondenten die vrijwilligerswerk doen en respondenten die mantelzorg verlenen.

Van de vrijwilligers is 59% (N=77) vrouw. Van de niet-vrijwilligers is 47% (N=46) vrouw. Van de vrouwen die vrijwilligerswerk verrichten doen de meesten dit tussen de één en drie

dagen in de maand (36%, N=27) en zij doen vrijwilligerswerk meestal langer dan twee jaar (92%, N=69). Van de mannen die vrijwilligerswerk verrichten doen de meesten dit ook tussen de één en drie dagen in de week (33%, N=18) en zij doen vrijwilligerswerk meestal ook langer dan twee jaar (78%, N=42).

Verrichten van betaald werk

Het aantal uur betaald werk is opgedeeld in categorieën. Het gemiddelde van het aantal uur betaald werk zit bij vrijwilligers en niet-vrijwilligers beide in categorie 2. Categorie 2 betekent dat de respondenten gemiddeld 8 tot 16 uur per week werken. De niet-vrijwilligers verrichten iets meer betaald werk, maar dit maakt weinig verschil.

Leeftijd

Het meeste hulpvaardig gedrag wordt getoond door respondenten in de leeftijdscategorie van 41 t/m 50 jaar. Het minst door de respondenten in de leeftijdscategorie van 71 t/m 80 jaar. Respondenten die de identiteit van vrijwilliger het meest hebben geïnternaliseerd zitten ook in de leeftijd van 41 t/m 50 jaar. Respondenten die de identiteit van vrijwilliger het minst hebben geïnternaliseerd zitten in de leeftijdscategorie van 18 t/m 23 jaar. De respondenten in de leeftijdscategorie van 80 jaar en ouder worden het meest als het type vrijwilliger gezien. De respondenten in de jongste leeftijdscategorie het minst. De oudste leeftijdscategorie is het meest positief over het verrichten van vrijwilligerswerk en de jongste leeftijdscategorie het minst positief. De leeftijdscategorie 41 t/m 50 jaar is het meest positief over de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te kunnen verrichten en de leeftijdscategorie van 24 t/m 30 is het minst positief. De meeste vrijwilligers zitten in de leeftijdscategorie 51 t/m 60 jaar, maar de meeste niet-vrijwilligers zitten ook in die categorie. Van de jongste respondenten (18 t/m 23 jaar) is 10% vrijwilliger. Van de oudste respondenten (71 jaar en ouder) is 68% vrijwilliger. Van de mensen van middelbare leeftijd (31 t/m 60 jaar) is 57% vrijwilliger.

Vertonen van hulpvaardig gedrag

De respondenten vertonen veel hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 30 en 40 zit. Ze vertonen matig hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 19 en 30 zit. En de respondenten vertonen weinig hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 8 en 18 zit.

Van de vrouwen die vrijwilligerswerk verrichten is de uitkomst van hun hulpvaardigheid M=27,14. Van de mannen die vrijwilligerswerk verrichten is de uitkomst van hun hulpvaardigheid M=26,17. Van de vrouwen die geen vrijwilligerswerk verrichten is de

uitkomst van hun hulpvaardigheid $M=23,86$. Van de mannen die geen vrijwilligerswerk verrichten is de uitkomst van hun hulpvaardigheid $M=25,15$. Dit wil zeggen dat de respondenten allemaal matig hulpvaardig gedrag vertonen ondanks dat zij man of vrouw zijn, vrijwilliger of geen vrijwilliger.

4.2 Betrouwbaarheid variabelen

De betrouwbaarheid van deze items zijn berekend door Cronbach's alpha. Cronbach's alpha van de 5-item 'het subjectief beeld van het zelf'-vragen was .83 ($N=222$). Cronbach's alpha van de 8-item 'De sociale norm over het type vrijwilliger'-vragen was .88 ($N=225$). Cronbach's alpha van de 6-item 'het subjectief beeld van de actie'-vragen was .87 ($N=223$). Cronbach's alpha van de 4-item 'het subjectief beeld van de situatie'-vragen was .67 ($N=223$). Cronbach's alpha van de 8-item 'het vertonen van hulpvaardig gedrag'-vragen was .77 ($N=209$). Alle Cronbach's alpha's zitten boven de .6, dus dat is goed. En bij de eerste drie en laatste is het zelfs boven de .75 en dat is zeer goed.

4.3 Uitkomsten hypothesen

In de hypothesen wordt gesteld dat hoe hoger de score van de onafhankelijke variabelen, hoe hoger de score van de afhankelijke variabele. De Pearson correlatie meet de relatie tussen twee variabelen en meet in welke richting ze bewegen.

Op basis van de Pearson correlatie matrix kan worden gezegd dat het 'subjectief beeld van het zelf' positief en significant correleert met 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' ($r = .337, p < .001$). Ook 'de sociale norm over het type vrijwilliger' correleert positief en significant met 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' ($r = .283, p < .001$). En verder correleren ook 'het subjectief beeld van de actie' positief en significant met 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' ($r = .257, p < .001$) en ook 'het subjectief beeld van de situatie' correleert positief en significant met 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' ($r = .311, p < .001$). Overigens correleren alle variabelen positief en significant met elkaar. Dit betekent dat de variabelen in dezelfde richting bewegen, wat weer betekent dat wanneer de onafhankelijke variabelen stijgen, de afhankelijke variabele ook stijgt (zie tabel 1).

Als wordt gekeken naar de gestelde hypothesen kan worden gezegd dat 'het subjectief beeld van het zelf' het best correleert met 'het vertonen van hulpvaardigheid'. Maar de invloed van 'het subjectief beeld van het zelf', 'de sociale norm over het type vrijwilliger', 'het subjectief

beeld van de actie' en 'het subjectief beeld van de situatie' op 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' zijn niet sterk genoeg (allemaal onder de 0.5) om te zeggen dat de eerste vier hypothesen geverifieerd kunnen worden (zie tabel 1) en daarom worden volgende hypothesen verworpen:

H1: Hoe meer een individu de rol van hulpaanbieder internaliseert, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

H2: Hoe vaker een individu de rol toebedeeld krijgt van hulpaanbieder, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

H3: Hoe positiever het beeld over het verrichten van vrijwilligerswerk, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

H4: Hoe meer het individu toegang denkt te hebben tot middelen om vrijwilligerswerk te verrichten en mogelijkheden om succesvol gedrag te vertonen, hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont.

Buiten de hypothesen om kan worden gezegd dat 'de sociale norm over het type vrijwilliger' het best correleert met 'het subjectief beeld van het zelf' ($r = .763, p < .001$). Deze correlatie is wel sterk. Zie tabel 1.

Correlations						
		Hulpvaardigheid	Zelfbeeld	Norm	Actie	Situatie
Hulpvaardigheid	Pearson Corr.	1	,337	,283**	,257**	,311**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000
	N	209	205	208	207	206
Zelfbeeld	Pearson Corr.	,337**	1	,763**	,656**	,640**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000
	N	205	222	222	218	218
Norm	Pearson Corr.	,283**	,736**	1	,640	,509**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000
	N	208	222	225	221	221
Actie	Pearson Corr.	,257**	,656**	,640**	1	,601**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000
	N	207	218	221	223	220
Situatie	Pearson Corr.	,311**	,640**	,509**	,601**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	
	N	206	218	221	220	223

Tabel 1: relatie tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen

De laatste hypothese stelt dat hoe hoger de score van de variabele ‘het vertonen van hulpvaardig gedrag’ hoe waarschijnlijker het individu vrijwilligerswerk verricht. De hypothese is getest middels de one-way ANOVA analyse. De respondenten vertonen veel hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 30 en 40 zit. Ze vertonen matig hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 19 en 30 zit. En de respondenten vertonen weinig hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 8 en 18 zit. Uit tabel is af te lezen dat de uitkomst van hulpvaardig gedrag bij zowel niet-vrijwilligers als bij vrijwilligers tussen de 20 en 30 in zit. Dit betekent dat het vertoonde hulpvaardige gedrag matig is bij zowel vrijwilligers als niet-vrijwilligers. Bij vrijwilligers is het iets hoger, maar het verschil is erg klein. Zie tabel 2.

Aangezien het verschil van hulpvaardig gedrag zo klein is tussen vrijwilligers en niet-vrijwilligers en bij beide het hulpvaardig gedrag matig is, kan de hypothese

H5: Hoe meer het individu pro-sociaal gedrag vertoont, hoe meer het individu geneigd is om vrijwilligerswerk te verrichten.

worden verworpen.

Descriptives hulpvaardigheid								
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper bound		
niet-vrijwilliger	91	24,5385	5,10840	,53551	23,4746	25,6023	9,00	40,00
vrijwilliger	118	26,7034	4,73631	,43601	25,8399	27,5669	16,00	38,00
totaal	209	25,7608	5,00674	,34632	25,0780	26,4435	9,00	40,00

Tabel 2: hulpvaardig gedrag van vrijwilligers en niet-vrijwilligers

4.4 Extra: invloed van de onafhankelijke variabelen samen op de afhankelijke variabele

Invloed van vier verschillende modellen op de afhankelijke variabele

Om te bekijken of de onafhankelijke variabelen samen, in verschillende vormen, invloed hebben op de afhankelijke variabele is gebruik gemaakt van de regressie analyse. De regressie analyse is uitgevoerd door vier verschillende modellen. Het eerste model beschrijft de relatie tussen de afhankelijke variabele ‘het vertonen van hulpvaardig gedrag’ en de onafhankelijke variabele ‘het subjectief beeld van het zelf’, het tweede model beschrijft de relatie tussen de afhankelijke variabele en de eerste twee onafhankelijke variabelen ‘het subjectief beeld van het zelf’ en ‘de sociale norm over het type vrijwilliger’. Het derde model beschrijft de relatie tussen de afhankelijke variabele en de eerste drie onafhankelijke variabelen ‘het subjectief beeld van het zelf’, ‘de sociale norm over het type vrijwilliger’ en ‘het subjectief beeld van de actie’. En het laatste model beschrijft de relatie tussen de afhankelijke variabele en alle onafhankelijke variabelen ‘het subjectief beeld van het zelf’, ‘de sociale norm over het type vrijwilliger’, ‘het subjectief beeld van de actie’ en ‘het subjectief beeld van de situatie’.

Model Summary									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	Df1	Df2	Sig. F Change
1	,344	,118	,114	4,64352	,118	26,731	1	199	,000
2	,349	,122	,113	4,64640	,003	,753	1	198	,387
3	,350	,123	,109	4,65580	,001	,201	1	197	,654
4	,371	,138	,120	4,62753	,015	3,415	1	196	,066

Tabel 3: invloed van vier modellen op de afhankelijke variabele

Uit tabel 3 is op te maken dat de onafhankelijke variabele ‘het subjectief beeld van het zelf’ 11,8% van de spreiding verklaart van het hulpvaardig gedrag (model 1). Respectievelijk verklaren de onafhankelijke variabelen in de modellen 2, 3 en 4, 12,2%, 12,3% en 13,8% van de spreiding van het hulpvaardig gedrag. Dit betekent dat wanneer alle onafhankelijke variabelen worden meegenomen in de analyse (model 4), deze zorgen voor een verklaring van de grootste verspreiding van waarden van het hulpvaardig gedrag. Daarnaast is uit de tabel op te maken dat model 1 de grootste F-ratio (26.73) heeft van met $p < .001$. Dit betekent dat het grootste significante effect wordt veroorzaakt door enkel de onafhankelijke variabele ‘het

subjectief beeld van het zelf' te meten. Om erachter te komen of de andere onafhankelijke variabelen apart een groter significant effect veroorzaken dan de onafhankelijke variabele 'het subjectief beeld van het zelf', zijn nog drie 'simpele' regressie analyses uitgevoerd. De F-ratio is bij de drie andere onafhankelijke variabelen apart, respectievelijk ($F(4.36), p < .005$) ($F=4.54, p < .005$) ($F=8.46, p < .005$), lager dan bij de eerste onafhankelijke variabele. Dus als de onafhankelijke variabelen samen worden getest op de afhankelijke variabele, blijkt dat alleen 'het subjectief beeld van het zelf' het meest effect heeft op het hulpvaardig gedrag.

Invloed van twee verschillende modellen op de afhankelijke variabele

Om de mate van invloed van de eerste twee onafhankelijke variabelen ('het subjectief beeld van het zelf' = factor A en 'de sociale norm over het type vrijwilliger' = factor B) en de laatste twee onafhankelijke variabelen ('het subjectief beeld van de actie' = factor C en het subjectief beeld van de situatie' = factor D) te meten op de afhankelijke variabele 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' is een factorieel design (ANOVA met meerdere factoren) uitgevoerd.

De respondenten vertonen veel hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 30 en 40 zit. Ze vertonen matig hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 19 en 30 zit. En de respondenten vertonen weinig hulpvaardig gedrag als de uitkomst tussen de 8 en 18 zit.

Factoren A en B

De mate van invloed van de factoren A en B zijn getest op het vertonen van hulpvaardig gedrag. Uitkomsten van het hulpvaardig gedrag zijn de volgende:

Respondenten met een identiteit als niet-vrijwilliger en die niet beoordeeld worden als type vrijwilliger: $M= 24,23$. Respondenten met een identiteit als vrijwilliger en die beoordeeld worden als type vrijwilliger: $M= 27,00$. Respondenten met een identiteit als niet-vrijwilliger en die beoordeeld worden als type vrijwilliger: $M= 24,43$. Respondenten met een identiteit als vrijwilliger en die niet beoordeeld worden als type vrijwilliger: $M= 26,60$.

Alle waarden zitten tussen de 19 en 30. Dit betekent dat het vertonen van hulpvaardig gedrag matig is, waarbij het niet uit maakt of de respondent zichzelf als vrijwilliger ziet of niet en het ook niet uitmaakt of de respondent positieve of negatieve normen heeft over vrijwilligerswerk.

Descriptive Statistics hulpvaardigheid				
		Mean	Std. Deviation	N
Sterke internalisering identiteit	Beoordeeld als type vrijwilliger	27,0000	4,95829	66
Zwakke internalisering identiteit	Niet beoordeeld als type vrijwilliger	24,2317	4,94987	82
Sterke internalisering identiteit	Niet beoordeeld als type vrijwilliger	26,6000	4,68171	50
Zwakke internalisering identiteit	Beoordeeld als type vrijwilliger	24,4286	4,89412	7

Tabel 4: invloed van de factoren A en B op de afhankelijke variabele

Factoren C en D

De mate van invloed van de factoren C en D zijn getest op het vertonen van hulpvaardig gedrag. Uitkomsten van hulpvaardigheid zijn de volgende:

Respondenten met een positief beeld op het vrijwilligerswerk en een positief beeld over het kunnen verrichten: $M= 26,36$. Respondenten met een negatief beeld op het vrijwilligerswerk en een positief beeld over het kunnen verrichten: $M= 26,40$. Respondenten met een positief beeld op het vrijwilligerswerk en een negatief beeld over het kunnen verrichten van vrijwilligerswerk: $M= 25,11$. Respondenten met een negatief beeld op het vrijwilligerswerk en een negatief beeld over het kunnen verrichten van vrijwilligerswerk: $M= 23,88$.

Alle waarden zitten wederom tussen de 19 en 30. Dit betekent dat het vertonen van het hulpvaardig gedrag matig is, waarbij het niet uitmaakt of de respondenten een positief of negatief beeld hebben op het vrijwilligerswerk en of zij positief of negatief denken over het uitvoeren van vrijwilligerswerk.

Descriptive Statistics hulpvaardigheid				
		Mean	Std. Deviation	N
Positief beeld van de actie	Positief beeld van de situatie	26,3583	4,58678	120
Negatief beeld van de actie	Negatief beeld van de situatie	23,8837	5,60701	43
Positief beeld van de actie	Negatief beeld van de situatie	25,1111	5,28665	27
Negatief beeld van de actie	Positief beeld van de situatie	26,4000	3,60159	15

Tabel 5: invloed van de factoren C en D op de afhankelijke variabele

Binnen factor A zit het grootste verschil tussen de twee condities. Dit betekent dat het grootste verschil in hulpvaardig gedrag te wijten is aan het subjectief beeld dat respondenten hebben van zichzelf.

4.5 Extra: relatie tussen de eerste onafhankelijke variabele en de andere onafhankelijke variabelen

Aangezien in de correlatie matrix te zien is dat de factor ‘het subjectief zelfbeeld van het zelf’ (factor A) erg goed correleert met de factoren ‘sociale norm’ (factor B), ‘het subjectief beeld van de actie’ (factor C) en ‘het subjectief beeld van de situatie’ (factor D) wordt de mate van invloed van factoren B, C en D getest op factor A door middel van de one-way ANOVA analyse.

De respondenten hebben de identiteit van vrijwilliger in sterke mate geïnternaliseerd als de uitkomst tussen de 19 en 25 zit. Ze hebben de identiteit van vrijwilliger redelijk geïnternaliseerd als de uitkomst tussen de 13 en 19 zit. En de respondenten hebben de identiteit van vrijwilliger niet geïnternaliseerd als de uitkomst tussen de 5 en 13 zit.

Descriptives internaliseren identiteit van vrijwilliger			
Hoge/ lage score onafhankelijke variabele	Gemiddelde ‘de sociale norm over het type vrijwilliger’	Gemiddelde ‘het subjectief beeld van de actie’	Gemiddelde ‘het subjectief beeld van de situatie’
Hoog	19,7237	17,7273	12,6400
Laag	14,3425	12,3906	17,9860

Tabel 6: invloed van de factoren B, C en D op het internaliseren van de identiteit van vrijwilliger

In tabel 6 is te zien dat respondenten die niet beoordeeld worden als het type vrijwilliger (factor B) de identiteit van vrijwilliger redelijk hebben geïnternaliseerd ($M=14,34$). De respondenten die wel worden beoordeeld als vrijwilliger, hebben de identiteit van vrijwilliger juist sterk geïnternaliseerd ($M=19,72$). Respondenten die een negatief beeld hebben van het verrichten van vrijwilligerswerk (factor C) hebben de identiteit van vrijwilliger niet of nauwelijks geïnternaliseerd ($M=12,39$). De respondenten die een positief beeld hebben van vrijwilligerswerk, hebben de identiteit van vrijwilliger redelijk geïnternaliseerd ($M=17,73$). Respondenten die een negatief beeld hebben van het kunnen verrichten van vrijwilligerswerk

(factor D) hebben de identiteit van vrijwilliger niet of nauwelijks geïnternaliseerd (12,64). De respondenten die een positief beeld hebben van het kunnen verrichten van vrijwilligerswerk hebben de identiteit van vrijwilliger redelijk geïnternaliseerd (17,99).

4.6 Extra: vrijwilliger versus niet-vrijwilliger als afhankelijke variabele

Er is een duidelijker verschil op te merken bij de scores onder de vier factoren als deze worden opgedeeld in respondenten die aangeven vrijwilliger te zijn en respondenten die aangeven dit niet te zijn.

De laagste score van factor A is 5 en de hoogste score is 25. Het aantal respondenten dat positief scoort (M=19,71) op factor A is 85,0% (N=108) van de respondenten die aangeven vrijwilligerswerk te verrichten. Het aantal respondenten dat negatief scoort (M=11,63) op factor A is 82,1% (N=78) van de respondenten die aangeven geen vrijwilligerswerk te verrichten.

De laagste score van factor B is 8 en de hoogste score is 40. Het aantal respondenten dat positief scoort (M=28,50) op factor B is 56,3% (N=72) van de respondenten die aangeven vrijwilligerswerk te verrichten. Het aantal respondenten dat negatief scoort (M=18,67) op factor B is 94,8% (N=92) van de respondenten die aangeven geen vrijwilligerswerk te verrichten.

De laagste score van factor C is 6 en de hoogste score is 42. Het aantal respondenten dat positief scoort (M=32,27) op factor C is 93,0% (N=119) van de respondenten die aangeven vrijwilligerswerk te verrichten. Het aantal respondenten dat negatief scoort (M=21,62) op factor C is 57,9% (N=55) van de respondenten die aangeven geen vrijwilligerswerk te verrichten.

De laagste score van factor D is 4 en de hoogste score is 28. Het aantal respondenten dat positief scoort (M=21,92) op factor D is 86,6% (N=110) van de respondenten die aangeven vrijwilligerswerk te verrichten. Het aantal respondenten dat negatief scoort (M=12,31) op factor D is 61,5% (N=59) van de respondenten die aangeven geen vrijwilligerswerk te verrichten.

Descriptive Statistics					
Vrijwilliger/ niet vrijwilliger	Hoge/ lage score onafhankelijke variabele	Gemiddelde beeld van het zelf	Gemiddelde norm type vrijwilliger	Gemiddelde beeld van de actie	Gemiddelde beeld van de situatie
vrijwilliger	hoog	19,71	28,50	32,27	21,92
niet-vrijwilliger	laag	11,63	18,67	21,62	12,31
vrijwilliger	laag	13,47	21,28	23,22	14,24
niet-vrijwilliger	hoog	17,26	27,20	29,50	18,97

Tabel 7: invloed van de onafhankelijke variabelen op het zijn van vrijwilliger of niet-vrijwilliger

5. Conclusies

In de afgelopen decennia is te zien dat de overheid een stapje terug doet op maatschappelijk terrein. De gemeente Boxtel vraagt zich af hoe zij haar burgers het best kan stimuleren om een actieve houding aan te nemen en zich verantwoordelijk te voelen voor zijn medemens.

Onderzocht is welk type burger wel vrijwilligerswerk verricht en welk type burger niet. Het type burger is onderzocht door respondenten op vijf factoren te bevragen: het subjectief beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger omtrent vrijwilligerswerk, het subjectief beeld van het verrichten van vrijwilligerswerk, het subjectief beeld van de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten en het vertonen van hulpvaardig gedrag. De onderzoeksvraag zal in de eerste paragraaf beantwoord worden op basis van de resultaten en in de tweede paragraaf zullen de resultaten worden teruggekoppeld naar het theoretisch kader.

5.1 Antwoord op de deelvragen en de centrale vraag

1. *Heeft het subjectieve beeld wat een individu van zichzelf heeft invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?*

Uit het onderzoek blijkt dat het subjectieve beeld van het zelf een matige invloed heeft op het hulpvaardig gedrag. Dit wil zeggen dat de mate waarin een individu zichzelf identificeert als vrijwilliger weinig invloed heeft op het vertonen van hulpvaardig gedrag.

Maar de mate waarin een individu zichzelf als vrijwilliger identificeert, heeft wel het meeste invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag, als dit wordt vergeleken met de andere meegenomen factoren. Dit geldt ook voor de invloed van meerdere factoren samen op het vertonen van hulpvaardig gedrag. De mate waarin een individu zichzelf als vrijwilliger identificeert, heeft het meeste invloed op het vertonen hulpvaardig gedrag als dit de enige factor is die wordt gemeten. Als andere factoren samen met deze factor worden gemeten, is de relatie minder sterk.

Uit de toetsen buiten de gestelde hypothese is gebleken dat de relatie tussen ‘het subjectief beeld van het zelf’ en de andere drie onafhankelijke variabelen wel sterk is. De mate waarin een individu wordt beoordeeld als type vrijwilliger, de mate waarin het individu het vrijwilligerswerk als positief ziet en de mate waarin het individu mogelijkheden ziet om vrijwilligerswerk uit te voeren, hebben invloed op de mate waarin het individu zichzelf als vrijwilliger identificeert. En van de hierboven genoemde factoren heeft de mate waarin een

individu wordt beoordeeld als vrijwilliger de meeste invloed op de mate waarin het individu zichzelf als vrijwilliger identificeert.

Verder is het zo dat als de factor ‘het vertonen van hulpvaardig gedrag’ volledig wordt uitgesloten en er wordt gefocust op het wel of niet vrijwilliger zijn (vanuit het perspectief van de respondent zelf) dat een groot aantal respondenten die aan hebben gegeven vrijwilliger te zijn, zichzelf in sterke mate identificeren als vrijwilliger. Daarentegen blijkt dat een groot aantal respondenten die hebben aangegeven niet-vrijwilliger te zijn, zichzelf in sterke mate zien als niet-vrijwilliger.

2. *Heeft de sociale norm over het type vrijwilliger en de manier waarop anderen het individu zien invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?*

Uit het onderzoek blijkt dat de mate waarin een individu door anderen wordt gezien als vrijwilliger een matige invloed heeft op het hulpvaardig gedrag. De relatie tussen de twee factoren is overigens wel positief en significant. Dit betekent dat hoe meer een individu wordt beoordeeld als het type vrijwilliger, hoe meer hulpvaardig gedrag het individu vertoont. Maar dit is een zwakke relatie.

Zoals bij de vorige deelvraag is besproken is gebleken uit de toetsen buiten de gestelde hypothese dat de factor ‘de sociale norm over het type vrijwilliger’ de meest sterke invloed heeft op de factor ‘het subjectief beeld van het zelf’. Dit wil zeggen dat als een individu wordt beoordeeld als type vrijwilliger en daar positief over wordt gedacht dat het individu zichzelf ook in sterke mate identificeert als vrijwilliger.

Als de factor ‘het vertonen van hulpvaardig gedrag’ volledig wordt uitgesloten en er wordt gefocust op het wel of niet vrijwilliger zijn (vanuit het perspectief van de respondent zelf), dan blijkt dat een groot aantal respondenten die aan hebben gegeven vrijwilliger te zijn, veelal worden beoordeeld als het type vrijwilliger. Daarentegen blijkt dat een groot aantal respondenten die hebben aangegeven niet-vrijwilliger te zijn, absoluut niet worden beoordeeld als het type vrijwilliger en het ook als niet zouden aanmoedigen als zij vrijwilligerswerk zouden willen doen.

3. *Heeft het subjectieve beeld van het verrichten van vrijwilligerswerk wat een individu heeft invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?*

Uit het onderzoek blijkt dat hoe een individu het verrichten van vrijwilligerswerk ziet een matige invloed heeft op het hulpvaardig gedrag. De relatie tussen de twee factoren is overigens wel positief en significant. Dit betekent dat hoe positiever een individu het vrijwilligerswerk ziet, hoe meer hulpvaardig gedrag het individu vertoont. Maar dit is een zwakke relatie.

Als de factor 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' volledig wordt uitgesloten en er wordt gefocust op het wel of niet vrijwilliger zijn (vanuit het perspectief van de respondent zelf), dan blijkt dat een groot aantal respondenten die hebben aangegeven vrijwilliger te zijn vrij positief zijn over de mogelijkheden om vrijwilligerswerk te verrichten. Daarentegen is iets meer dan de helft van de respondenten die hebben aangegeven geen vrijwilliger te zijn redelijk negatief over het verrichten van vrijwilligerswerk.

4. *Heeft het subjectieve beeld van een individu van de situatie waarin het individu zich begeeft invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?*

Uit het onderzoek blijkt dat hoe een individu de mogelijkheden ziet om vrijwilligerswerk te verrichten een matige invloed heeft op het hulpvaardig gedrag. De relatie tussen de twee factoren is overigens wel positief en significant. Dit betekent dat hoe positiever een individu de mogelijkheden ziet om vrijwilligerswerk te verrichten, hoe meer hulpvaardig gedrag het individu vertoont. Maar dit is een zwakke relatie.

Als de factor 'het vertonen van hulpvaardig gedrag' volledig wordt uitgesloten en er wordt gefocust op het wel of niet vrijwilliger zijn (vanuit het perspectief van de respondent zelf), dan blijkt dat een groot aantal respondenten die hebben aangegeven vrijwilliger te zijn redelijk positief zijn over het verrichten van vrijwilligerswerk. Daarentegen is iets meer dan de helft van de respondenten die hebben aangegeven geen vrijwilliger te zijn niet erg positief maar ook niet erg negatief over de mogelijkheden om vrijwilligerswerk te verrichten.

De centrale onderzoeksvraag:

Hebben het subjectieve beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectieve beeld van de actie en het subjectieve beeld van de situatie van een individu invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag en in welke mate?

Uit het onderzoek blijkt dat het subjectieve beeld van het zelf, de sociale norm over het type vrijwilliger, het subjectieve beeld van de actie en het subjectieve beeld van de situatie van een respondent weinig invloed hebben op het hulpvaardig gedrag. De mate waarin een individu zichzelf identificeert als vrijwilliger heeft de meeste invloed op de mate waarin hij/ zij hulpvaardig gedrag vertoont. Uit het onderzoek blijkt ook dat alle respondenten matig hulpvaardig gedrag vertonen. Daarbij maakt het ook niet uit of een respondent aangeeft vrijwilligerswerk te verrichten of niet en of de respondent man is of vrouw.

Verder is het zo dat als de factor ‘het vertonen van hulpvaardig gedrag’ volledig wordt uitgesloten en er wordt gefocust op het wel of niet vrijwilliger zijn (vanuit het perspectief van de respondent zelf), dan is er wel een duidelijk verschil te zien. Dan blijkt dat een groot aantal respondenten die aan hebben gegeven vrijwilliger te zijn, zichzelf in sterke mate identificeren als vrijwilliger, worden beoordeeld als het type vrijwilliger en de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten ook als positief zien. Daarentegen blijkt dat een groot aantal respondenten die hebben aangegeven niet-vrijwilliger te zijn, zichzelf in sterke mate identificeren als niet-vrijwilliger, zij niet worden beschouwd als het type vrijwilliger en het merendeel van de niet-vrijwilligers het perspectief op de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten negatief is.

Als word gekeken naar de controle variabelen kan geconcludeerd worden dat het aantal betaalde werkuren gemiddeld evenveel is bij respondenten die aangeven vrijwilligerswerk te verrichten als bij respondenten die aangeven geen vrijwilligerswerk te verrichten. En als de respondenten vrijwilligerswerk verrichten doen zij dit vooral tussen de één en drie dagen in de maand en verrichten zij het vrijwilligerswerk langer dan twee jaar.

5.2 Terugkoppeling naar het theoretisch kader

In het theoretisch kader worden theorieën besproken die iets zeggen over waar de intentie vandaan komt om gedrag te vertonen, wat het eigen zelfbeeld daar mee te maken heeft en op

welke manier pro-sociaal gedrag gemeten kan worden. In deze paragraaf worden de resultaten besproken met een koppeling naar de theorie.

Hypotheses verworpen

In de voorgaande paragraaf is al beschreven dat de mate waarin een individu zijn identiteit als vrijwilliger internaliseert, de mate waarin een individu wordt beoordeeld als vrijwilliger, de mate waarin het individu een positief beeld heeft op het verrichten van vrijwilligerswerk en de mogelijkheid om dit uit te voeren, weinig invloed hebben op het vertonen van hulpvaardig gedrag. Overigens heeft de mate waarin een individu zijn identiteit als vrijwilliger internaliseert de meeste invloed op het vertonen van hulpvaardig gedrag. Het hulpvaardig gedrag is gemeten door middel van het meetinstrument 'de Prosocial Personality Battery'. De theorie 'The Prosocial Personality' gaat in op de cognitieve en affectieve componenten van de pro-sociale persoonlijkheid (Penner, Fritzsche, Craiger en Freifeld, 1995). Uit het onderzoek is gebleken dat alle respondenten matig scoren op het vertonen van hulpvaardig gedrag. Het maakt niet uit of de respondent vrijwilligerswerk verricht of niet, man is of vrouw, de identiteit van vrijwilliger wel of niet heeft geïnternaliseerd, positieve of negatieve normen heeft omtrent vrijwilligerswerk en of de respondent positief of negatief denkt over het vrijwilligerswerk en de mogelijkheid om het vrijwilligerswerk uit te voeren.

Een verklaring voor deze matige score kan zijn dat de beoordeling van hulpvaardig gedrag niet duidelijk is. De periode waarin het hulpvaardig gedrag is getoond, is in de vragen niet aangegeven. En daarbij kan niet concreet worden gemaakt of mensen hulpvaardig zijn als zij hulpvaardig gedrag meer dan één keer vertonen, vaak of heel vaak. Verder is het hulpvaardig gedrag gemeten door vragen die op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden, waardoor veel antwoorden niet valide zijn.

Extra toetsen uitgevoerd

Er zijn nog twee andere toetsen uitgevoerd waarbij de mate van invloed van de factoren in samenhang met elkaar zijn gemeten op het vertonen van hulpvaardig gedrag. Uit deze toetsen blijkt dat de factoren in samenhang met één of meerdere factoren de invloed op het hulpvaardig gedrag niet verhogen. De mate van internaliseren van de identiteit van vrijwilliger blijft de meeste invloed hebben op het hulpvaardig gedrag, zonder dat deze factor wordt gecombineerd met andere factoren.

Daarnaast is nog een toets uitgevoerd als gevolg van de sterke relaties die zijn gevonden tussen enerzijds het internaliseren van de identiteit van vrijwilliger en anderzijds de mate waarin een individu wordt beoordeeld als vrijwilliger, het beeld wat een individu heeft op het verrichten van vrijwilligerswerk en de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten. Er is een duidelijk verschil te zien tussen enerzijds de respondenten die worden beoordeeld als het type vrijwilliger en die het vrijwilligerswerk en de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten als positief zien en anderzijds de respondenten die absoluut niet worden beoordeeld als het type vrijwilliger en die het vrijwilligerswerk en de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten als negatief zien. De eerste groep identificeert zichzelf in sterke of in redelijk sterke mate als het type vrijwilliger. De laatste groep identificeert zichzelf een beetje of bijna niet als het type vrijwilliger.

Als laatst is een toets uitgevoerd met focus op het aangeven van respondenten of zij wel of niet vrijwilliger zijn. Uit deze resultaten is een duidelijker verschil te zien dan bij de toetsing waar werd gefocust op de mate van het vertonen van hulpvaardig gedrag zoals in de vorige paragraaf beschreven. Dit laat zien dat de continue matige score van het vertonen van hulpvaardig gedrag niet aan de factoren ligt die de beïnvloeding veroorzaken. De theorie van gepland gedrag zegt dat er eerst de intentie is om gedrag te vertonen en dat daarna het gedrag wordt vertoond (Warburton, Terry, Rosenman en Shapirozjn, 2001). Factoren uit deze theorie, de houding, subjectieve normen en waargenomen controle gedrag, zeggen dus wel iets over of een individu vrijwilligerswerk verricht, maar niet over het hulpvaardig gedrag zoals deze is gemeten. Ook de factoren uit de 'Role Identity Theory' (de mate waarin anderen het individu identificeren met de rol van vrijwilliger en de mate waarin het individu deze rol internaliseert) zeggen wel iets over of een individu vrijwilligerswerk verricht, maar niet iets over het hulpvaardig gedrag

Meegenomen controle variabelen

Het onderzoek bevestigt een aantal uitkomsten die in de theorie van gepland gedrag naar voren komen. Deze zullen nu besproken worden.

Mensen die geen vrijwilligerswerk verrichten hebben het idee dat ze gebonden zijn aan vrijwilligerswerk als zij ervoor kiezen om vrijwilligerswerk te verrichten. De meeste respondenten die geen vrijwilligerswerk doen hebben namelijk aangegeven dat zij

overgehaald kunnen worden om vrijwilligerswerk te doen mits zij niet voor een bepaalde tijd vast zitten aan het vrijwilligerswerk.

Verder is door het onderzoek ook bevestigd dat ouderen niet altijd vrijwilligerswerk verrichten met als reden dat zij meer tijd hebben. Zij zouden voorkeur kunnen geven aan vrijheid. Van de respondenten van 71 jaar en ouder is 68% vrijwilliger. De theorie zegt dat bepaalde mensen (vaak ouderen) vrijwilligerswerk verrichten, omdat het een norm is dat deze mensen vrijwilligerswerk verrichten en omdat deze groep mensen ook wordt gesteund en aangemoedigd om vrijwilligerswerk te doen. Mensen die niet behoren tot de specifieke groep vrijwilligers worden niet gestimuleerd in het verrichten van vrijwilligerswerk en zijn daarom ook geen vrijwilligers. Het onderzoek bevestigt dat als het niet de norm is dat een bepaald type vrijwilligerswerk verricht, deze respondenten vaak ook geen vrijwilligerswerk verrichten. Andersom is er minder sprake van een duidelijk verschil. Bij iets meer dan de helft van de respondenten die aangeven vrijwilligerswerk te verrichten is, worden zij in een redelijke mate ook beschouwd als het type vrijwilliger.

In de theorie wordt gezegd dat oudere niet-vrijwilligers aangeven zichzelf te oud vinden om vrijwilligerswerk te verrichten. Het onderzoek bevestigt dit gegeven, want de reden van de oudere niet-vrijwilligers om geen vrijwilligerswerk te verrichten, is ouderdom. Daarentegen zijn de respondenten in de leeftijdscategorie 24 t/m 30 jaar het minst positief over de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de respondenten in deze leeftijdscategorie geen tijd vrij kunnen maken door de combinatie van betaald werk en de zorg voor de kinderen.

5.3 Reflectie op het onderzoek

Het onderzoek heeft te maken gehad met een paar tekortkomingen. Indirect is het korte tijdsbestek de oorzaak geweest van de meeste beperkingen. Maar ik mag ook wel zeggen dat deze tekortkomingen binnen een beperkte mate zijn gebleven doordat ik het onderzoek bij de gemeente Boxtel uit mocht voeren. De gemeente Boxtel heeft een afdeling waar een selectie kan worden gemaakt voor een steekproef uit de inwoners van Boxtel. Applicatiebeheer, de repro en de bodes hebben het proces van het versturen van de enquêtes versneld door het samenvoegen van de begeleidende brief met de adresgegevens, het uitprinten van de enquêtes en de begeleidende brief en het versturen van het pakketje. Daarnaast heeft een werkplek op

het gemeentehuis in Boxtel er ook voor gezorgd dat ik effectief en efficiënt de procedure van het onderzoek heb kunnen voltooien.

Het korte tijdsbestek kwam in eerste instantie door het feit dat ik twee weken later ben begonnen met afstuderen, door nog niet afgeronde vakken uit de tweede periode. Het master thesis design is mede door het late opstarten niet goed gekeurd en dat had gevolgen voor de overige tijd waarin het onderzoek uitgevoerd en geanalyseerd moest worden. Deze gevolgen waren het grootst voor het tijdsbestek waarin respondenten de mogelijkheid hadden om de enquête te retourneren. Zij hadden een week om de enquête terug te sturen, waardoor het aantal geretourneerde enquêtes waarnaar was gestreefd, niet werd gehaald. Het onderzoek had daarom een error van 10% (de kans dat een fout kan worden gemaakt in het onderzoek doordat de steekproef niet representatief genoeg is voor de populatie), terwijl eigenlijk wordt gestreefd naar een error van 5%.

Het korte tijdsbestek had ook tot gevolg dat de enquête niet is getest. Voordat de enquête uiteen wordt gezet naar de geselecteerde respondenten in de steekproef, is het van belang dat de enquête eerst wordt getest. Op deze manier voorkom je dat er onduidelijkheid bestaat over de vragen. Nadat de enquêtes waren ontvangen door de respondenten kreeg ik een aantal telefoontjes naar aanleiding van onduidelijkheden. De begrippen ‘vrijwilliger’ en ‘vrijwilligerswerk’ hadden beter moeten worden gedefinieerd. De vraag of iemand mantelzorg verleent, had toegevoegd moeten worden. En er zaten een paar vragen in de enquête die op meerdere manieren geïnterpreteerd konden worden, waardoor een aantal antwoorden niet valide waren.

Een laatste tekortkoming is dat veel respondenten uit de steekproef de enquête niet hebben ingevuld, omdat zij het idee hadden dat het gevolg zou zijn dat zij vrijwilligerswerk zouden moeten verrichten. De respondenten zagen niet in dat het ging om een peiling en niet om een verzoek om vrijwilligerswerk te verrichten. Ik had wat duidelijker aan moeten geven dat het ging om een peiling en het gevolg van het invullen van de enquête niet zou zijn dat zij vrijwilligerswerk zouden moeten verrichten. Het gevolg hiervan is dat het aantal geretourneerde enquêtes lager is dan verwacht en dan vooral vanuit respondenten die geen vrijwilligerswerk verrichten.

5.4 Aanbevelingen voor de praktijk en verder onderzoek

Uiteindelijk is het onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeente Boxtel. De gemeente Boxtel vraagt zich af hoe zij haar burgers het best kan stimuleren om burgers een actieve houding aan te laten nemen en zich verantwoordelijk te voelen voor de hulpbehoevende burger.

Op basis van het onderzoek kan geconcludeerd worden welk type burger vrijwilligerswerk verricht en welk type burger dit niet doet. Het type burger dat zichzelf identificeert als vrijwilliger vertoont het meest hulpvaardig gedrag. Burgers die zichzelf identificeren als vrijwilliger worden vaak beoordeeld als het type vrijwilliger, hebben een positieve kijk op het verrichten van vrijwilligerswerk en schatten de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te verrichten positief in. Burgers die geen vrijwilligerswerk verrichten identificeren zichzelf niet als vrijwilliger, hebben negatieve normen omtrent vrijwilligerswerk, hebben merendeels een negatieve kijk op het verrichten van vrijwilligerswerk en zien de mogelijkheden om vrijwilligerswerk te verrichten negatief in.

Om te stimuleren dat burgers die minder hulpvaardig gedrag vertonen dit meer gaan doen en niet-vrijwilligers wel vrijwilligerswerk zullen verrichten, kan ik een aantal aanbevelingen doen: een positief beeld van het type vrijwilliger dien te worden gecreëerd, een positief beeld van het verrichten van vrijwilligerswerk en inzicht bij burgers dien te worden gecreëerd dat het wel mogelijk is om vrijwilligerswerk te verrichten, ook al is het maar één uur in de week of is het advies geven (zodat niet veel fysieke inspanning nodig is).

Mijn aanbeveling voor verder onderzoek is dat het hulpvaardig gedrag op een andere manier wordt gemeten, zodat de resultaten van het hulpvaardig gedrag valide zijn. Het hulpvaardig gedrag zal moeten worden gemeten door vragen te stellen die niet alleen ingaan op een ongeval waarbij het individu te hulp kan schieten of waarbij wordt gefocust op toevallige situaties waarin een individu rekening kan houden met een ander. Maar ook vragen over hele concrete situaties waarbij individuen wordt gevraagd of zij in bepaalde omstandigheden zouden aansluiten bij een vrijwilligersorganisatie of iets in die richting. Ik heb de conclusie nu vooral gebaseerd op het gegeven of de respondent vrijwilliger is of niet.

Verder zou het interessant zijn als er een praktijkgericht onderzoek wordt uitgevoerd, waarbij het resulteert in de uitvoer van mijn aanbevelingen. Het zou een goede bijdrage kunnen

leveren aan dit onderzoek als wordt onderzocht op welke manier een positief beeld van het type vrijwilliger kan worden gecreëerd. En hoe een positief beeld van het verrichten van vrijwilligerswerk kan worden gecreëerd en hoe het inzicht bij burgers kan worden ontwikkeld dat het wel mogelijk is om vrijwilligerswerk te verrichten.

Literatuur

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179 – 211. USA, Massachusetts: Academic Press.
- Amersfoort, P., van (2005). European civil society. *AEJ*, 3, 395 – 402. Brussel, België: Europese Commissie.
- Blokland, A., Fantua, H., Lahuis, A. (2011). *Dienstverlening: concepten en aanbod. Landelijke voorbeelden en het lokale aanbod. Onderdeel van het onderzoek dienstverleningsconcept voor ouderen in Boxtel*. Nederland, Houten: Usus.
- Blokland, A., Fantua, H., Lahuis, A. (2011). *Onderzoek dienstverleningsconcept voor ouderen in Boxtel. Eindrapportage*. Nederland, Houten: Usus.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Nederland: Boom onderwijs.
- Butrica, B. A., Johnson, R. W. & Zedlewski, S. R. (2009). Volunteer dynamics of older Americans. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 64B(5), 644–655.
- Callero, P. L., Howard, J. A. & Piliavin, J. A. (1987). Helping Behavior as Role Behavior: Disclosing Social Structure and History in the Analysis of Prosocial Action. *Social Psychology Quarterly*, 50 (3), 247 – 256.
- CBS (2011). *Gemeente op Maat Boxtel*. Verkregen op 10 juni, 2013 van <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/A25410C9-04E4-41BC-AF7C-8739C3289188/0/Boxtel.pdf>
- Dekker, P. (2009). *Civiness: From Civil Society to Civic Services?* Den Haag, Nederland: Tilburg University and The Netherlands Institute for Social Research/SCP.
- Dückers, M. & Pröpper, I. (2011). Zelfredzaamheid in crisistijd. *Openbaar Bestuur, Tijdschrift voor beleid, bestuur en politiek*, 21 (10), 24 – 28.
- Ebbers, W. E., Pieterse, W. J. & Noordman, H. N. (2008). Electronic government: Rethinking channel management strategies. *Elsevier*, 25 (2), 181 – 201.

Elías, M. V. & Alkadry, M. G. (2011). Constructive Conflict, Participation, and Shared Governance. *Administration & Society*, 43.

Finkelstein, M. A., Penner, L. A. & Brannick, M. T. (2005). Motive, Role Identity, and Prosocial Personality as Predictors of Volunteer Activity. *Social Behavior and Personality*, 33 (4), 403 – 418. USA, Florida: Society for Personality Research.

Gemeente Boxtel (2012). *Wmo Samen Onderweg*. Verkregen op 6 februari, 2013, van <http://www.boxtel.nl/fileadmin/Gemeenteloket/Wmo/WmoInformatiekrant2012.pdf>

Gravetter, F. J. & Wallnau, L. B. (2007). *Statistics for the Behavioral Sciences*. USA, Belmont: Wadsworth.

Heidbreder, E. G. (2012). Civil society participation in EU governance. *Living Reviews in European Governance*, 7 (2).

Hoogenboom, M. J. M. (2011). Particulier initiatief en overheid in historisch perspectief. *Beleid en Maatschappij*, 38 (4), 388 – 401.

Heijden, J., van der, Dam, R., van, Noortwijk, R., van, Salverda, I. & Zanten, I., van. (2011). *Van Doe-het-zelf naar Doe-het-samen Maatschappij. Experimenteren met burgerinitiatief*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Verkregen op 3 juni, 2013 van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2011/08/29/experimenteren-met-burgerinitiatief.html>

Hurenkamp, M., Tonkens, E. & Duyvendak, J. (2011). Citizenship in the Netherlands: locally produced, nationally contested. *Citizenship Studies*, 15 (2), 205 -225.

Klerk, M. de, Gilsing, R. en Timmermans, J. (2010). *Op weg met de Wmo. Evaluatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2007-2009*. Nederland, Den Haag: scp-publicatie 2010/2. Verkregen op 3 maart, 2013, van <http://www.scp.nl/Zoekresultaten?sortfield=score&searchbase=0&searchrange=10&freetext=op%20weg%20met%20de%20wmo&nodelocation=000000000000>

Lalihatu, S. (2011). *De kanteling in de gemeente Boxtel*. Gemeente Boxtel, afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling. Verkregen op 22 april, 2013, van http://www.boxtel.nl/fileadmin/Gemeenteloket/Wmo/Wmo_kanteling.pdf

- Lalihatu, S. (2013). *Wmo, Samen Onderweg! Een jaar later*. Gemeente Boxtel, afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Linders, E. A. H. M. (2010). *De betekenis van nabijheid. Een onderzoek naar informele zorg in een volksbuurt*. Tilburg, Nederland: Universiteit van Tilburg.
- Meijneken, D. (2012). *Vertrouwen tussen burger en overheid – een verkenning*. Gemeente Amersfoort. Verkregen op 21 mei, 2013, van <http://www.hetnieuwesamenwerken.net/wp-content/uploads/Vertrouwen-tussen-burger-en-overheid-Een-verkenning.pdf>
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010). *Publicatiereeks over burgerparticipatie. De raad en burgerparticipatie*. Den Haag, Nederland: De Beuk Organisatieadvies.
- Nakagawa, S. (2010). Socially inclusive cultural policy and arts-based urban community regeneration. *Elsevier*, 27 (1), s16 – s24.
- Neuman, W. L. (2012). *Understanding Research*. US: Pearson Education.
- Newman, J. & Tonkens, E. (2011). *Participation, Responsibility and Choice. Summoning the Active Citizen in Western European Welfare States*. Amsterdam, Nederland: Amsterdam University Press.
- Penner, L. A., Fritzsche, B. A., Craiger, J. P. & Freifeld, T. S. (1995). Measuring The Prosocial Personality. *Advances in personality assessment*, 10. Hillsdale, NJ: LEA. Verkregen op 31 maart, 2013 van <https://www.med.wayne.edu/fam/faculty/pdfs/measuringprosocialpersonality.pdf>
- Piliavin, J. A., Grube, J. A. & Callero, P. L. (2002). Role as Resource for Action in Public Service. *Journal of Social Issues*, 58(3), 469—485.
- Raad voor het Openbaar Bestuur (2012). *Loslaten in vertrouwen. Naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt én samenleving*. Verkregen op 21 mei, 2013 van http://www.rob-rfv.nl/documenten/boekje_advies_loslaten_in_vertrouwen_webversie.pdf
- Rijksoverheid. *Prestatievelden*. Verkregen op 28 maart, 2013 van <http://www.invoeringwmo.nl/content/prestatievelden>

Rijksoverheid. *Wet Maatschappelijke Ondersteuning*. Verkregen op 6 februari, 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wet-maatschappelijke-ondersteuning-wmo#ref-minvws>

Salamon, L. M., Sokolowski, S. W. & Anheier, H. K. (2000). *Social Origins of Civil Society: An Overview*. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University Center for Civil Society Studies.

Steyaert, J. & Kwekkeboom R. (2012). *De zorgkracht van Sociale Netwerken*. Movisie.

Tonkens, E.H. & Verhoeven, I. (2011). *Bewonersinitiatieven: proeftuin voor partnerschap tussen burgers en overheid. Een onderzoek naar bewonersinitiatieven in de Amsterdamse wijkaanpak*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/Stichting Actief burgerschap.

Tracey, P., Phillips, N. & Haugh, H. (2005). Beyond Philanthropy: Community Enterprise as a Basis for Corporate Citizenship. *Journal of Business Ethics*, 58, 327–344.

Warburton, J., Terry, D. J., Rosenman, L. S. & Shapiro, M. (2001). Differences between Older Volunteers and Nonvolunteers : Attitudinal, Normative, and Control Beliefs. *Research on Aging*, 23 (5), 586-605.

Wijdeven, T., van de & Hendriks, F. (2010). *Burgerschap in de doe-democratie*. Den Haag, Nederland: Nicis Institute.

Bijlage 1: de begeleidende brief bij de enquêtes

Gemeente Boxtel
Markt 1
5281 AT Boxtel

Boxtel, donderdag 30 mei 2013

Geachte heer/ mevrouw,

De gemeente Boxtel wil de samenkracht van haar inwoners stimuleren. Om dit te kunnen realiseren, is uw hulp nodig! In het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) voer ik een onderzoek uit voor de gemeente Boxtel. De doelstelling van de Wmo is om iedereen te laten meedoen in de samenleving. Sommige inwoners kunnen niet alles zelf en hebben daarom hulp nodig van de omgeving. Ik wil graag van u weten hoe u denkt over vrijwilligerswerk en hoe hulpvaardig u denkt te zijn.

De resultaten van de enquêtes gebruik ik voor mijn afstudeeronderzoek en zijn uiteraard voor de gemeente Boxtel. Doel is om meer inzicht te krijgen in het creëren van een samenleving waarin inwoners elkaar meer helpen of zelfs een eigen buurtinitiatief opstarten. En dat allemaal op vrijwillige basis.

De gemeente Boxtel heeft een selectie gemaakt van inwoners in de gemeente Boxtel (een steekproef) om de enquête te laten invullen.

U helpt mij en de gemeente Boxtel enorm met het invullen van de enquête! Vul de bijgevoegde papieren versie van de enquête in of ga naar www.boxtel.nl/vrijwilligerswerk en vul de enquête digitaal in.

Het zou mooi zijn als u de tijd vindt om de enquête **vóór maandag 10 juni** in te vullen. Mocht u niet in de gelegenheid zijn om de ingevulde enquête op te sturen, dan kunt u de enquête ook persoonlijk aan mij overhandigen. Ik kom namelijk op 6, 7 en 8 juni bij u langs. Heeft u vragen over de enquêtelijst? Neem dan contact op.

Alvast vriendelijk bedankt voor uw moeite!

Met vriendelijke groet,

Jonie Bakarbessy
Stagiaire Maatschappelijke Ontwikkeling
Gemeente Boxtel
tel. (0411) 65 59 19

Achtergrond informatie:

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). In 2011 heeft de gemeente het beleid van de Wmo doorontwikkeld. We kijken meer naar wat mensen zelf kunnen, of zelf kunnen regelen met hulp van zijn of haar omgeving. Kunnen zij hulp krijgen van vrijwilligers of diensten van ondernemers of aanbieders? De gemeente ondersteunt pas als dit alles onvoldoende voor iemand is.

De gemeente wil graag de samenkracht van inwoners stimuleren. Iedereen moet mee kunnen doen in onze samenleving. Dat is de doelstelling van de Wmo. Zo lang mogelijk zelfstandig wonen en daarbij hulp krijgen die nodig is.

Om de samenkracht van inwoners in de gemeente Boxtel te stimuleren, ga ik in dit onderzoek na waarom de ene inwoner wel actief is in het ondersteunen en helpen van familie, vrienden en burens en de andere inwoner niet. Dit geldt ook voor deelname aan vrijwilligerswerk en buurtinitiatieven.

Dit onderzoek is een afstudeeropdracht vanuit de Universiteit Utrecht voor de gemeente Boxtel. Om het onderzoek te verrichten, is het van belang dat zoveel mogelijk inwoners van de gemeente Boxtel een bijdrage leveren door de bijgevoegde enquête in te vullen. Wethouder Tossy de Man hoopt dat zoveel mogelijk inwoners deelnemen aan de enquête.

Bijlage 2: de enquête

Universiteit Utrecht

Onderzoek vrijwilligerswerk

In het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning zullen we elkaar als burgers meer moeten ondersteunen daar waar dit nodig en mogelijk is. Door het verrichten van vrijwilligerswerk ondersteunen en helpen burgers elkaar. Met onderzoek willen wij erachter komen waarom burgers vrijwilligerswerk verrichten. Met deze antwoorden kan worden gewerkt aan een samenleving waarin burgers elkaar meer ondersteunen en helpen. Het onderzoek voer ik uit voor de gemeente Boxtel in het kader van mijn afstudeeronderzoek voor de Universiteit Utrecht.

Zou u zo vriendelijk willen zijn om deze enquête in te vullen? Het invullen neemt ongeveer 15 minuten van uw tijd in beslag. Alvast hartelijk dank voor het deelnemen aan deze enquête!

Persoonlijke gegevens:

- Man   Vrouw

Uw leeftijd: .....

Uw nationaliteit: .....

Uw afkomst: .....

Aantal uren betaald werk per week: .....

Tijd die u spendeert aan vrijwilligerswerk:

- Minder dan een dag in de maand
- Tussen de één en drie dagen in de maand
- Eén dag in de week
- Verschillende dagen in de week
- Elke dag
- Ik verricht geen vrijwilligerswerk

De periode waarin u het vrijwilligerswerk verricht:

- Minder dan drie maanden
- Tussen de drie en zes maanden
- Tussen de zeven en elf maanden
- Tussen een jaar en twee jaar
- Langer dan twee jaar
- Niet van toepassing

Bij de (vrijwilligers)organisatie/
het particuliere buurtinitiatief: .....

Kruis hieronder telkens achter de stelling aan welk antwoord het best van toepassing is op uw situatie. Bij elke stelling kan maar één hokje worden aangekruist.

	Hele- maal niet mee eens	Niet mee eens	Neutr aal	Mee eens	Hele- maal mee eens
1. Het verrichten van vrijwilligerswerk is iets waar ik zelden aan denk.					
2. Het zou aanvoelen als een verlies als ik gedwongen zou worden om het vrijwilligerswerk op te geven.					
3. Ik heb totaal geen duidelijke gevoelens over het verrichten van vrijwilligerswerk.					
4. Voor mij voelt het zijn van een vrijwilliger als meer dan alleen het verrichten van vrijwilligerswerk.					
5. Het verrichten van vrijwilligerswerk is een belangrijk onderdeel van wie ik ben.					
6. Veel mensen zien me als een vrijwilliger.					
7. Andere mensen denken dat het doen van vrijwilligerswerk belangrijk is voor me.					
8. Het is belangrijk voor mijn vrienden en familieleden dat ik blijf doorgaan met het verrichten van vrijwilligerswerk.					
9. Het zal bij de meeste mensen die ik ken niet uitmaken als ik besluit om het vrijwilligerswerk op te geven.					
10. Veel mensen die ik ken weten niet dat ik een vrijwilliger ben.					
11. Veel mensen die ik ken verwachten dat ik blijf doorgaan met het vrijwilligerswerk.					
12. Niemand zal echt verrast zijn als ik zou stoppen met het vrijwilligerswerk.					
13. Veel mensen zouden waarschijnlijk teleurgesteld zijn in mij als ik zou besluiten om te stoppen met het vrijwilligerswerk.					

Kruis hieronder telkens achter de stelling aan welk antwoord het best van toepassing is op uw situatie. Bij elke stelling kan maar één hokje worden aangekruist.

14. Het verrichten van vrijwilligerswerk is voor mij:

Erg status verhogend	Status verhogend	Redelijk status verhogend	Neutraal	Redelijk status verlagend	Status verlagend	Erg status verlagend
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Erg plezierig	Plezierig	Een beetje plezierig	Neutraal	Niet zo plezierig	Niet plezierig	Absoluut niet plezierig
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Een erg zinvolle tijds-besteding	Een zinvolle tijds-besteding	Een redelijk zinvolle tijds-besteding	Neutraal	Redelijke tijds-verspilling	Tijds-verspilling	Onzettende tijds-verspilling
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Heel erg nodig	Nodig	Een beetje nodig	Neutraal	Een beetje onnodig	Onnodig	Absoluut onnodig
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Heel erg waardevol	Waardevol	Redelijk waardevol	Neutraal	Redelijk waardeloos	Waardeloos	Heel erg waardeloos
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Heel erg voordelig	Voordelig	Redelijk voordelig	Neutraal	Redelijk nadelig	Nadelig	Heel erg nadelig
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Het verrichten van vrijwilligerswerk dit jaar is voor mij:

Zeker onmogelijk	Onmogelijk	Een beetje onmogelijk	Neutraal	Een beetje mogelijk	Mogelijk	Zeker mogelijk
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Als ik zou willen zou ik dit jaar vrijwilligerswerk kunnen verrichten.

Helemaal waar	Waar	Redelijk waar	Neutraal	Redelijk niet waar	Niet waar	Absoluut niet waar

17. Hoeveel controle denkt u dat u heeft over het bieden van hulp aan een ander die een hulpvraag heeft? Met andere woorden: in welke mate denkt u een ander hulp te kunnen bieden als u kijkt naar de middelen en inspanningskrachten die u heeft?

Helemaal geen controle	Weinig controle	Redelijk weinig controle	Neutraal	Redelijke controle	Goede controle	Hele goede controle

18. Ik zal zelf actie moeten ondernemen als ik wil starten met het bieden van hulp aan een ander met een hulpvraag.

Helemaal mee eens	Mee eens	Redelijk mee eens	Neutraal	Redelijk niet mee eens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens

Kruis hieronder telkens achter de stelling aan welk antwoord het best van toepassing is op uw situatie. Bij elke stelling kan maar één hokje worden aangekruist.

	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Weet niet	Mee eens	Helemaal mee eens
19. Ik handel normaal gesproken effectief in een noodgeval.					
20. Ik ben geneigd de controle te verliezen tijdens noodgevallen.					
21. Als ik iemand zie die hulp nodig heeft in een noodgeval, dan bezwijk ik.					

Kruis hieronder telkens achter de stelling aan welk antwoord het best van toepassing is op uw situatie. Bij elke stelling kan maar één hokje worden aangekruist.

	Nooit	Eén keer	Meer dan één keer	Vaak	Heel vaak
22. Ik heb een onbekende geholpen met het dragen van zijn bezittingen (bv. boeken, pakketjes, etc.)					
23. Ik heb toegestaan dat iemand voor me in de rij mocht staan (bv. supermarkt, kopieermachine, etc.)					
24. Ik heb aan een buurman/ vrouw die ik niet zo heel goed ken een item van waarde uitgeleend (bv. gereedschap, een schaal, etc.).					
25. Ik heb, zonder dat dit mij werd gevraagd, vrijwillig op huisdieren of kinderen van een buurtgenoot gepast, zonder daarvoor betaald te krijgen.					
26. Ik heb aangeboden om een gehandicapte of een ouder persoon die ik niet ken, te helpen om de straat over te steken.					

De volgende vraag hoeft alleen ingevuld te worden als u geen vrijwilligerswerk verricht of hulp aanbiedt.

27. Wat kan ervoor zorgen dat u wel als vrijwilliger/ zorgaanbieder/ zorgvrager betrokken zal raken bij een buurtinitiatief of (vrijwilligers)organisatie?

- Door deze enquête.
- Als ik persoonlijk wordt benaderd.
- Als ik iets kan betekenen voor een buurtinitiatief of vrijwilligersinstantie waarbij mijn persoonlijke idealen/ mijn kwaliteiten aansluiten bij de activiteit.
- Als ik weet hoeveel tijd het in beslag zal nemen.
- Als ik weet welke personen betrokken zijn bij het buurtinitiatief of vrijwilligersinstantie.
- Als ik geen verre afstanden hoef af te leggen om betrokken te zijn bij het buurtinitiatief of vrijwilligersinstantie.
- Als ik niet voor een bepaalde tijd vast zit aan het buurtinitiatief of vrijwilligersinstantie.
- Als ik samen met iemand die ik ken vrijwilligersactiviteiten kan verrichten
- Anders, namelijk

.....
 .....
 .....

Bijlage 3: het persbericht voor het Brabants Centrum

Persbericht

Enquête Wmo

In de week van 3 juni ontvangen inwoners van Boxtel, Lennisheuvel en Liempde (van 18 jaar en ouder) een enquête. Via een steekproef krijgt een groep inwoners een vragenlijst over samenkracht in de gemeente. Onder samenkracht verstaat de gemeente het vrijwillig helpen van familie, vrienden en burens.

Iedereen moet mee kunnen doen!

Via het onderzoek hoopt de gemeente te achterhalen waarom sommige mensen juist wel vrijwilligerswerk of hulp aanbieden en anderen niet. Het onderzoek is in het kader van een afstudeeropdracht aan de Universiteit van Utrecht. Doel is om na te gaan hoe de situatie in Boxtel is rondom samenkracht en deze samenkracht te stimuleren. Iedereen moet mee kunnen doen in onze samenleving. Dat is de doelstelling van de Wmo. Zo lang mogelijk zelfstandig wonen en daarbij hulp krijgen die nodig is. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wmo en zoekt naar de mogelijkheid om inwoners bij elkaar te brengen voor het aanbieden van hulp of opstart van een buurtinitiatief.

Doe mee!

De enquête valt in de week van 3 juni in de brievenbus. De gemeente hoopt van harte dat zoveel mogelijk inwoners van Boxtel, Liempde en Lennisheuvel meedoen. Wethouder Tossy de Man hoopt op een hoge respons zodat de gemeente uiteindelijk een zo helder mogelijk beeld krijgt en daarop in kan spelen.

Voor meer informatie neemt u contact op met het cluster Communicatie, tel. 0411-65 58 62 / 0411-65 52 66, e-mail: communicatie@boxtel.nl.